

KOMPLETI KULTUROR-PROPAGANDISTIK. BOTIMI SPECIAL PËR FESTIVALIN NDËRKOMBËTAR POLIP, 01, PRISHTINË, 11-13. MAJ 2012.

polip
International
Literature Festival
Pristina

Redaksia: Millosh Zhivanoviq, Sasha Illiq, Tomislav Markoviq, Sasha Qiriq, Jeton Neziraj, Elisabeth Desta; E-mail: redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net;

Arben Idrizi PËR POEZINË, NË KOHË BARBARËSH

Milosh Zhivanoviq është *shiptar*, në vendin e vet. Bash njashtu siç unë jam *shka*, në vendin tim. Bashkë jemi ciganë, çifutë, zezakë, yankee, gringo, pедера, të pafe, tradhtarë, frikakakë, e çka jo tjetër, në vendet tona, e kudo e përherë mi faqen e dheut. Ndoshta kjo është edhe një nga arsyet pse ne në të vërtetë jemi vetëm poetë. Thënë me fjalët që dalin nga shpirti, Zhivanoviqi është një nga ata poetët, të cilët nuk i ha kari për Pushtetin. Pra, për pushtetet: politike e fetare, nacionalizmat, paragjykimet, urrejtjet.

‘Hajde pra Cezar çohu peshë kundër vargjeve të mia të pafajshme’, pat thënë Katuli. (Irascere iterum meis iambis inmerentibus, unice imperator). Bile, le të na lejohet edhe kjo ta themi, ky poet e kishte në qejf ta thoshte se të tillëve do t’ua fuste në bythë.

Këtë, tekembramja sall këtë, mund ta bëjnë poetët. Këtë e bën edhe poeti Zhivanoviq.

*Një hajvan në rrugë
deshi të më vriste
sepse po i përngjakam
një shiptari a pederi.*

.....
*Ta qifsha këtë kohë barbarësh
kur edhe demokratët duan të më censurojnë.*

Barbarët nuk vijnë vetëm nga jashtë që të shkelin në agorën e Kavafisit. Na u desh, me aq dhimbje e trishtim, të mësojmë se barbarët në të vërtetë janë edhe brenda vetë agorave tona. Agora të mbushura pothuajse cep me cep me hajvanë, të gatshëm të të vrasin kur instinkti i tyre kafshëror u thotë se nuk qenke i llojit të tyre, se nuk fol-këshe gjuhën e tyre, se nuk i përkthyeshe racës a besimit të tyre, apo se thjesht nuk i paske bindjet, pikëpamjet

a vizionet e tyre. E ai instinkt i tyre është gati se i për-hershëm. Është pothuajse prorre në fuqi, në mënyrën e tij më djallëzore e vdekjeprurëse.

Unë them se Historia është mizore edhe pikërisht për shkak se është dëng me hajvanë të tillë të njohur e të panjohur, të cilët shkaktojnë pareshtur dhjetëra, qind-ra, mijëra e miliona viktima të pafajshme të njohura e të panjohura. Kudo që e kanë të mundur, në agorat e tyre apo në agorat e të tjerëve. Në agorat e tyre, ngase duan, nga instinkti i tyre kafshëror, që të gjithë të mendojnë, ndjejnë e veprojnë sipas kutit të tyre instinktiv. Në agorat e të tjerëve, ngase duan, nga instinkti i tyre kafshëror, që ata të tjerët, duke i konsideruar inferiorë, të nënshtrohen, të jenë në zotërimin e tyre, ose tamam të asgjësohen.

E madhe është paqja mbi faqen e Dheut. Aq holderlian është ky varg zhivanoviqian sa më bën të rrëqethem nga lumnimi. Dua të them, prirem të mendoj dhe besoj se paqja e vetme mbi këtë faqe të Dheut që ne kemi arri-tur ta gëzojmë ndonjëherë është poezia. Me fjalë të tjera, qëndrimet dhe botëkuptimet tona humane, angazhimet tona njerëzore e poetike për mirëkuptim, respekt, toleran-cë dhe dashuri. Poezia është paqe, s’do mend, të paktën për ata që e duan. Andaj, zor të ketë paqe më të madhe se ajo mbi faqen e dheut.

Përtej këtyre gjërave që i thashë, mëkati im është në atë që nuk arrij ta them dot për poezinë kaq të mrekullueshme të këtij poeti. E duke qenë se kjo poezi do të flasë vetë, besoj të jem i falur. Nëse e mbaj mend mirë, një mori poetësh kanë thënë, thonë e do të thonë: Kështu (duhej të) ishte, kështu është, e kështu do të jetë!

Millosh Zhivanoviq ARBENI KËNDON PAS LUFTËS

Të merremi vesh që në fillim: poezinë e Arben Idrizit e kam aq të afërt sa që do të mund ta nënshkruaja në të shumtën e rasteve (me një kufizim të theksuar; mua nuk më ka përndjekur „policia“ serbe, të paktën jo në atë mënyrë dhe jo aq drastikisht). Prandaj nuk mund të nxjerr një gjykim të vlefshëm – thjesht, ajo punë mund të bëhet vetëm në atë mënyrë.

Para pak kohësh më ka shkruar një mik dhe poet i shkel-qyeshëm, Sinisha Tuciq, në lidhje me një poezi timen, dhe më tha diçka që unë do ta përsërisja për Arben Idrizin: më duket sikur ta kishe shkruar në emrin tim. Iu përgjigja Sinishës që unë as që e kam ndonjë lloj ndjenje autoriale, pronësore ndaj poezisë. Ajo jeton jetën e vet, në mesin e njerëzve dhe poezive të tyre të shkruara e të pashkruara. Mbase kjo ndodh ngaqë na kanë mësuar se „autori është i vdekur“. Arbeni, fatmirësisht, është gjallë, përkundër për-pjekjeve të bashkëvendasve të mi. E poezitë e tij jetojnë në mesin e njerëzve të gjallë e të vdekur, bashkëvendasve të tij e të mi, diku nën hirin e rrënojës. Mesiguri me më së shumëti intensitet në mesin e atyre gjysmë të gjallëve, të pa-vdekurve, të mbijetuarve por të ngarkuarve me barrë aq të rëndë sa që kurrë s’do të mund harrojnë që vërtet të vazhdojnë të jetojnë e ta lënë kohën të kalojë tutje. U njoftuam në Lajpcig, unë flisja anglisht e serbisht, e ai, më duket, shqip e italisht – kujtesa është e mbuluar me alkool, por mendoj se prapëseprapë kuptoheshim. Nga-se poezinë e kam njoftuar para njeriut, falë përkthyesve të zellshëm. Njeriu i cili qëndronte pas asaj poezie aq të frikshme është i qetë, tmerrësisht i qetë. Ai hendeq i bën-te poezitë edhe më të frikshme. Siç do të këndonte Xhek Uait, *E vërteta nuk bën zë*. Por pastaj muzikanti shkel procesorin e kitarës dhe kitara e tij, ironikisht, fillon të klithë e të lëshojë bubullima, ashtu si poezitë e Arbenit e dridhin lexuesin si tërmet.

Dhe atë e bëjnë në tërë diapazonin, nga agonitë intime introspektive (vuaj për dashurinë e femrës që e ka shpëtuar veten duke ikur nga unë) e deri te përshkrimet e luftës në skajin e artit të durueshëm (rafali policor në gjoksin e një të sëmuri mendor nga kolona e refugjatëve shqiptarë) dhe goditja shpartalluese demaskuese mbi nacionalizmin „e vet” (kafshët e duan atdheun).

Mendoj se fuqia e kësaj poezie qëndron në referencialitetin e saj të ngurtë. Lexuesi i orientuar përshtatshmërisht, sigurisht se nuk do të mbetet i pyetur, për ç’dreqin flet ky poet.

Arben Idrizi nuk ka kurrfarë problemi që të shkruajë në mënyrë të qartë se si polici serb qëllonte mbi refugjatë, realizuar me stil por pa metaforizim të tepruar. Poashtu nuk e ka fare problem që fitimtarët t’i karakterizojë si kafshë grykëse, të cilat nga atdheu i ri presin pasuri dhe fuqi.

Ky poet e lokalizon problemin në mënyrë precize: ai është rrënoja, mbetja dhe rezultati i luftës, rrënoja e barabartë e shtëpisë dhe e jetës njerëzore (Haiku kosovar: Shtëpi e djegur. Nga ku çohet tym i sertë. Oxhaku fle). E paqja, ajo është e keqja e domosdoshme – për të gjitha palët e përfshira.

Si të mbijetohet në rrënoja, si të përshkruhet bota e rrënojave, si të këndohet në rrënoja për dashurinë, diellin,

ftonët mbi dollap – siç tha Brehti: për gjithë atë që njeriun e bën njerëzor. Me atë barrë të papëershkrueshme ballafaqohen vargjet e Arben Idrizit, poetit i cili nga dora e parë e mori vesh se kuptimi i parë i luftës është gjendja e jashtëzakonshme e cila i suspendon të drejtat, e parimet morale private dhe dukshëm lakmuese të dikujt i ngrit deri në nivelin e ligjit.

Duke e lexuar këtë poezi, m’u kujtua se si Bekim Fehmiu, diku para dhjetë vitesh, recitoi poezinë „Njeriu këndon pas luftës”.

...djesë e vjedhur gjak i derdhur shpëlarje nacionaliste e trurit
dhe policë dhe ushtarë
dhe borë dhe akull në tokë
në shpirtin tim.

A mundet më qartë se kaq? Nuk jam kritik dhe vështrimi nuk ma arrin të pakufishmen për ta vlerësuar bukurinë e amshueshme të disa vargjeve, por siç do të thoshin të moçmit tanë: S’ka ku shkon më mirë.

Përktheu: Qerim Ondozi

Marko Pogaçar

REVOLUCIONI PERMANENT I GJUHËS SË POEZISË SË DASHURISË. TROCKISTËVE TË LODHUR

Si, në vitin 2007, të shkruash poezi dashurie? kjo është kohë e dëndur nga dashuria.

të gjithë, në të vërtetë, na duan me masë. teoria flet për mungesën e plotë të lëvizjes.

tregu thotë: nëse flet për dashurinë, flet për zotin, ose anasjelltas.

Pogaçari është i mendimit: gjithçka është zot = zoti është asgjë. bombardues përplot domethënie të rrezikshme.

por diku në cepin e asaj dashurie, kur ta mbërthesh pas murit, del diç e papërmbajtur.

rezervat i marrjes dhe dhënies. dhe në të një baobab nëpër kurorën e të cilit ngjitesh në qiell.

në fund e di: e vemja gjë më e tmerrshme se fashizmi është fashizmi i matur.

Përktheu: Anton Berishaj

AGRON TUFA u lind në Dibër më 1 prill 1967. Poet, prozator, përkthyes dhe studiues i letërsisë, Tufa ka studiuar në Universitetin shtetëror të Tiranës për gjuhë dhe letërsi, për t’i thelluar studimet në Institutin “Gorki” dhe studimet posuniversitare - në Institutin e Kulturave Europiane në Moskë, ku ka mbrojtur titullin master për filozofi arti me tezën, «Mistika e origjinalit». Është doktor i shkencave filologjike, përkatësisht profesor i letërsisë së huaj të shekullit XX në Fakultetin e Filologjisë të Universitetit të Tiranës.

Ka botuar vëllimet me poezi: “Aty tek portat Skee” (1996); “Rrethinat e Atlantidës” (2002); “Avangardë engjëjsh” (2005); “Fryma mbi ujëra” (2007); vëllimin me ese të zgjedhura, “Janusi qindfytyrësh” (2004); romanet – “Dueli” (1998); “Fabula rasa” (2005); “Mërkuna e zezë” (2005), “Tënxeherja”. Vëllimi me proza të shkurtra, “Thembra e Akcilit”. Libri i tij i fundit me ese dhe studime letrare është “Kuja e Mnemozinës” (2010). Është përkthyes nga rusishtja i poetëve, prozatorëve dhe studiuesve si: Josif Brodskij, Osip Mandelsham, Anna Ahmatova, Marina Cvjetajeva, Boris Pasternak, E. Zamjatin, Danill Harms, Olga Sjedakova, Vladimir Nabokov, Vladimir Propp, Roman Jakobson, Boris Ejhenbaum, Jurij Lotman, etj.

Krijimtaria e tij letrare, poezia dhe proza, janë botuar në antologji dhe revista të ndryshme europiane. Tufa është vlerësuar me çmime të rëndësishme letrare kombëtare e ndërkombëtare. Agron Tufa është fituesi i çmimit letrar kombëtar “Penda e Argjendtë” 2004 për romanin më të mirë, “Fabula rasa”, ndërsa për vitin 2009 ai fitoi “Çmimin e Madh/Grand Prize” për tërësinë e veprave letrare me motivin: “Për stilin, gjuhën, ndjeshmërinë dhe risitë që sjell në poezinë dhe prozën shqipe”. Në dhjetor të vitit 2010, romani i tij “Tënxeherja” fitoi çmimin “Rexhai Surroi” (Prishtinë), çmim që jepet në Kosovë për romanin më të mirë në gjuhën shqipe.

ALIDA BREMER, u lind në vitin 1959 në Split/ Kroaci. Ajo jeton në Münster/Gjermani me bashkëshortin dhe dy fëmijët. Alida Bremer ka studiuar letërsi krahasimtare, studime të romantizmit, studime sllavistike dhe gjuhë dhe letërsi gjermane në Beograd/ Serbi, Romë/ Itali, Saarbrücken/ Gjermani dhe Münster/ Gjermani. Pas mbarimit të dok-

toraturës, ajo ka punuar për disa vite si asistente profesore në universitetet në Münster dhe Gießen. Që nga viti 2007, Bremer punon si përkthyes dhe autore e pavarur. Ka përkthyer një numër veprash nga kroatishtja, serbishtja e boshnjakishtja në gjermanisht (poezi, romane, tregime të shkurta, drama, ese). Bashkë me autorin hungarez, György Dalos, ajo ishte kuratore e programit të Kroacisë si Mysafire Nderi në Panairin e Librit në Leipzig në vitin 2008. Gjatë 2008-2009 ajo ka fituar grantin Grenzgänger të Fondacionit Robert Bosch. Në shtator 2009 ka marrë grant për rezidencë në qytetin Graz/Austri. Që nga viti 2008 ajo punon si e punësuar e pavarur në Fondacionin S. Fischer, si menaxhere projekti e rrjetit ndërkombëtar TRADUKI. Ajo është anëtare e PEN Qendrës së Kroacisë.

ANTON BERISHAJ, i lindur më 5 gusht 1965 në Priftën (Podgoricë). Ka botuar përmbledhjen poetike: “Lule mëngjesi”, **Podgoricë**, 1986 dhe studimet: “Retorika dhe letrarësia”, **Buzuku**, Prishtinë, 2005 dhe “Letërsia per-formative”, Buzuku, Prishtinë, 2010. Është profesor i letërsisë pranë Fakultetit të Filologjisë - Universiteti i Prishtinës. Në revista dhe publikime të ndryshme ka botuar poezi, prozë, recensione, trajtesa kritike-teorike dhe studime për çështje të ndryshme të letërsisë. Ka përkthyer në shqip shumë teoricienë dhe studiues të letërsisë, posaçërisht formalistët rusë dhe strukturalistët çekë.

ARBEN IDRIZI u lind më 11.11.1974, në Vushtrri, Kosovë. Ka botuar në vitin 2003 përmbledhjen poetike “Heqakeq” në shtëpinë botuese MM. Ndërsa në vitin 2010 ka botuar përmbledhjen “Libri i të qenit”. Në të njëjtën kohë ka botuar edhe përmbledhjen me poezi të përkthyer të Valerio Magrellit, me titull “Hiçi që është nën”. Të dy vëllimet janë botuar nga shtëpia botuese MM. Ka punuar rreth pesë vite në revistën e përjavshme “Zëri”, ndërsa që nga viti 2005 punon në të përditshmen “Express”. Është bashkëpunëtor i revistës letrare MM. Përkthen nga italishtja, kryesisht poetët si: S. Quasimodo, E. Montale, Cesare Pavese, Pier Paolo Pasolini, Mario Luzi, Alda Merini, F. Santi, poezitë e të cilëve i ka botuar nëpër revista të ndryshme letrare në Kosovë dhe Shqipëri.

Allida Bremer

HYRJE NË AUTOBIOGRAFI

Kravata

Në pakon-dhuratë të kravatës shkruante Kravat, Cravat, Corbata, Cravata, Krawatte, Krawat dhe diçka lidhur me faktin që ushtarët kroatë në luftën tridhjetëvjeçare lidhnin shami pitoreske rreth qafës në mënyrën që parisienët dendi e quajtën “à la Croate”. Kjo storje e shkurtër mbaronte me përfundimin se kroatët e kishin pushtuar botën, por mua atë mbrëmje (pas hapjes së dhuratave shkuam në meshën e mesnatës) ishte përsosmërisht e qartë se askush në botë nuk dinte gjë për këtë.

Kravata është një pjesë absurde e veshjes, e cila nuk e ka më as funksionin e mbrojtjes së qafës nga të ftohtët, ashtu siç bënin mbase dikur ato shami pitoreske. Njëkohësisht, ajo është simbol i dallimit mashkullor dhe i superioritetit në po atë botë të pushtuar gjoja nga kroatët.

Paketimi elegant, i dekoruar me fjali historike dhe poliglote, kështu në këto Kërshëndella më solli deri tek edhe një krizë identiteti e radhës: në veriun evropian, midis qirinjsh, llampave dhe kantatave të Bachut në adresë të dhëndrit të dashur arriti ky zbulurim patriotik mashkullor prej atdheut, që të ma përkujtojë se rrjedh nga një popull pushtues, për të cilin asnjëri s’kishte dëgjuar, as edhe për pushtimet e tij, popullit që sajonte shpikje të padobishme që i shërbejnë madhërimit të rolit mashkullor në atë botë injorante. Ndjehesha e humbur.

Në katedrale rrinin germanët krenarë, për të cilët bota, si dhe për pushtimet e tyre, me siguri kishte dëgjuar, zotërinjtë natyrisht bartnin kravata fine rreth qafës, burri im shkëlqeu me dhuratën e tij të stolisur me motive gërsheti dhe glagolitike, të cilat po ashtu askujt në botë nuk i thonë ama bash asgjë, ndryshe nga Bachu, për të cilin unë ndërkaq nuk di tepër shumë, në kohën time në shkollë na i mësonin këngët partizane. Madje as këndimi polifonik, për të cilin shquheshin posaçërisht zonjat përreth meje, nuk më shkonte tamam përdore, e të mos e përmend se si fjalën *Ewigkeit* (amshimi) e shqiptoj gjithmonë me një e të mbyllur budallaqe e mjaft të zëshme në vend të një e-je të hapur dhe gjithmonë e kuptoj këtë tepër vonë, kur gjermanët prej kohësh e-në e tyre e hapin deri afër *i*-së.

E tamam e kisha përfunduar leximin e librit për klubin futbollistik “Hajduk”, nëpërmjet të cilit e përjetova përjashtimin edhe nga përkatësia e ngushtë, lokale. Përsëritet në atë libër në të gjitha variacionet e mundshme rrëfimi për lidhjen e thellë, antropologjike, të qytetit tim të lindjes dhe legjendës së tij futbollistike, rrëfim po aq mashkullor sa edhe kravata, e ngjashmërisht absurd dhe i padobishëm. Pikërisht në këtë padobishmëri qëndron misteri e superioritetit të konstruktuar të gjinisë mashkullore – përderisa përpara shtëpive në Dalmaci plakarushët thahimë rrinin gjithmonë të mbështetur mbi shkop ose eventualisht mbanin në dorë cigaren ose çibukun, gratë pranë tyre, më të bëshme dhe më faqeskuqura, të shushatura, në karrige të vogla ose bankëza, thurnin me kërrabëz me shpejtësinë që një krinë bletësh fluturon mbi ndonjë lule – të rrish i padobishëm përfaqëson një nga të këqijat e përbuzura thellësisht në edukimin e një gruaje të hijshme. Jo që mësallat dhe greshmet, të cilat do t’i thurnin ato, ishin posaçërisht të dobishme, por kjo u konfirmua shumë më vonë. Kështu, dollapet e mia janë përplot pajë, që para shtëpisë së saj e thurte me mjeshtëri gjatë verës gjyshja ime, Oliva, po t’i kisha pesëdhjetë tryeza të vogla dhe objekte të tjera të ndryshme, të cilave u dedikoheshin, as nuk do të arrija t’i ekspozoja të gjitha, edhe sikur ta dëshiroja një gjë të tillë. Por, disi nuk të lënë kurrfarë përshtypjeje mobiljet – IKEA.

Më duket megjithatë pakëz tinzare që anglezët, të cilët e kanë shpikur futbollin, me këmbëngulje kravatën e quajnë *tie*, me çka mospranimi i kontributit kroat për historinë botërore kalon në sfidë. Ne u përgjigjemi, sepse nuk e marrim fjalën *football*, por atyre aq ua bën. Kam lexuar për një fizikan britanik, i cili në Cambridge kishte mbrojtur tezën e doktoraturës për kombinimet gjeometrike të lidhjes së kravatës, por si duket as ai nuk i kishte përmendur askund kroatët. Kështu do ta kishim, ja, në dorë edhe ndonjë argument kundër namit të Cambridgeit, por meqenëse ky universitet përveç kësaj doktrate nuk ka të bëjë shumë, për fat të keq, me identitetin tim, këtë nuk do ta zhdrivilloj tani.

“Hajdukun” e kam megjithatë më të afërm se Cambridgein, madje dhe klubin e lundërtarëve “Kusari”, i cili

megjithatë më afron disi me vendet e dijes britanike, por vetëm në imagjinatë. E vetmja gjë që më mbetet nga kjo lidhje arkitipike e “Hajdukut” dhe vendlindjes sime është kujtimi i skenave poshtëruese në të cilat, edhe vetë më e bëshme dhe faqeskuqur, vrapoja me vëllain tim rrapshyt, i cili i veshur në të bardha kokë e këmbë dhe i mbështjellë me një pelerinë, përparonte drejt stadiumit pranë Oficinës së gazit, dhe që nga larg i ngjasonte një senatori romak.

Chinese Box

Ndryshe nga ai fizikan, i cili i kishte përlogaritur të gjitha kombinimet e lidhjes nyje të kravatës, unë nuk e kam atë inteligjencë kombinatorike dhe madje kam frikë se IQ-ja ime, e matur me teste standarde, do të dilte mjaft mizerabël. Unë e kam shpjegimin tim për këtë, dhe ai nuk është larg prej kravatës – sa më e vjetër që jam, kjo IQ gjithnjë e më shumë po zvogëlohet, prandaj aq më kryeneçësisht më zhvillohet mendimi se për këtë është fajtor socializimi femëror.

Pra, mungesa e aftësisë së kombinimit ma pamundëson shkrimin e romaneve që i dua: të romaneve kriminalistike me thurje të komplikuar, romaneve historike me plot personazhe, ose madje të narracioneve me procedime flashback. Më mbetet vetëm një zhanër i vetëm, për të cilin jam e sigurt që e kanë përqaftuar të gjithë ata llomotitës, që digjeshin flakë t’i shpallnin botës diçka, e të cilët si edhe unë do të kishin probleme të ngjashme me testin e anëtarësimit në “Mensa”: një përzierje autobiografike-metafiksionale, model i patejkalueshëm i të cilit është Tristram Shandy. As më pak as më shumë, kuptohet. Ash-tu, një Tristram Shandy femëror, kroat. Kjo është gjithësi njësoj modeste si ajo sintagma për kroatët që e kanë pushtuar botën dhe, të paktën sa për fillim, jep njëfarë shprese se identitetin tim do të arrij disi ta konstruktoj deri në fund të librit.

Përktheu: Anton Berishaj

BLERINA ROGOVA GAXHA, e lindur në Gjakovë më 22 shtator 1982. Ka ndjekur studimet themelore katërvjeçare në Degën e Letërsisë Shqipe, të Fakultetit të Filologjisë në Prishtinë, dhe studimet postdiplome - master, në fushën e formave dhe teorieve letrare moderne. Më 10 tetor 2008 ka mbrojtur temën e masterit, “Format e prozës së Ismail Kadaresë”. Gjatë kësaj kohe në vazhdimësi ka bashkëpunuar me shtypin vendor, me gazetën “Koha ditore” dhe me revistën letrare “Verbi”, në të cilat ka botuar tekste që trajtojnë tema të kulturës, respektivisht tekste analitike dhe studime letrare. Nga viti 2009 deri në vitin 2011, ka punuar si gazetarë në Radio BBC, seksioni në gjuhën shqipe. Nga viti 2009 ka shkruar kolumne dhe reportazhe për gazetën ditore “Zëri”. Në këtë medium tani është redaktore për kulturë. Në vitin 2009 ka botuar një libër me poezi që titullohet “Gorgonë”, në shtëpinë botuese “Rozafa”. Ky libër ka fituar edhe çmimin letrar “Mitingu i Poezisë”, si libri më i mirë për vitin 2010. Pjesë të tij janë botuar në gjuhën gjermane (“Lichtungen”) dhe në atë boshnjake (“Sarajevske sveske”). Tani është në përfundim të librit të dytë me poezi, disa prej poezive të të cilit janë përkthyer tashmë në gjuhën gjermane dhe do të botohen së shpejti. Ka bashkëpunuar po ashtu me disa revista letrare nga Gjermania dhe Austria, Lichtungen dhe Wespennest. Në kuadër të këtij bashkëpunimi, si poete dhe publiciste, është ftuar dhe ka marrë pjesë në festivale të letërsisë dhe në panairin e librit në Leipzig të Gjermanisë. Tani është edhe anëtare e PEN Qendrës së Kosovës.

DORUNTINA BASHA është dramaturge dhe skenariste nga Prishtinë. Drama e saj e fundit “Gishti” (2011) u shpërblye me çmimin ‘drama më e mirë’ në konkursin rajonal për dramën bashkëkohore të angazhuar më të mirë, të organizuar nga Fondi Heartefact (Beograd) dhe Qendra Multimedia (Prishtinë). Ajo ka shkruar edhe drama për fëmijë dhe të rinj. Dramat e saj janë inskenuar në Prishtinë dhe Shkup, janë botuar në Kosovë dhe Francë, në shqip, serbisht, anglisht dhe serbisht. Ajo ka punuar në televizion dhe në festivale teatrorsh dhe filmi në Kosovë.

Roman Ehrlich

FUQIA MELANKOLIKE (II. SUITAT E FANTAZISË)

Raport

Kur ajo ishte ende një fëmijë, më tregoi ajo, nëna e saj ndërmori disa përpjekje për të penguar, që ajo të bëhej një artiste.

Kjo shkoi aq larg, sa asaj nuk i lejoreshin në shtëpi asnjëherë fleta letre apo blloqe për vizatim për skica dhe piktura, të cilat ajo me sa duket donte t'i bënte shumë herët. Ajo më tregoi, se nëna e saj në shtëpi lejonte vetëm vizatimin në një tabelë të zezë prej rrase, për të cilat i kishte marrë edhe disa shkurtesa. Parimi perfid që qëndronte prapa kësaj mase, tha ajo, ishte që mua të më lejohej gjithmonë vetëm një pikturë e vetme në të njëjtë kohë. Me gjasë me shpresë, se unë dikur do të kisha arritur pikën që të pasigurtën, që pikturën mundësisht të pikturoar nga unë në të ardhmen do ta dorëzoja në favor të së arritshmes dhe do t'u përkushtohesha gjërave të tjera. Që dikur brenga apo frika, se e ardhmja nuk do të mund të justifikonte shlyerjen e të tanishmes, do të bënte të pamundshëm të punuarit e mëtejme. Apo ndoshta edhe vetëm dëshira që njëherë të krijoja diçka të qëndrueshme dhe jo vetëm të vizatoja për shlyerjen pashmangshëm të përsëritur përmes sfungjerit të lagët.

Ajo atëherë natyrisht kishte blerë fshehurazi fleta letre apo i kishte marrë nga shkolla dhe i kishte fshehur në vende sekrete në dhomën e saj. Derisa nëna e saj megjithatë ishte ende gjallë, ajo nuk dinte asgjë për ekzistencën e këtyre veprave të krijuara kundër vullnetit të saj. Madje, edhe kur tashmë ishte larguar nga shtëpia, tha ajo, dhe

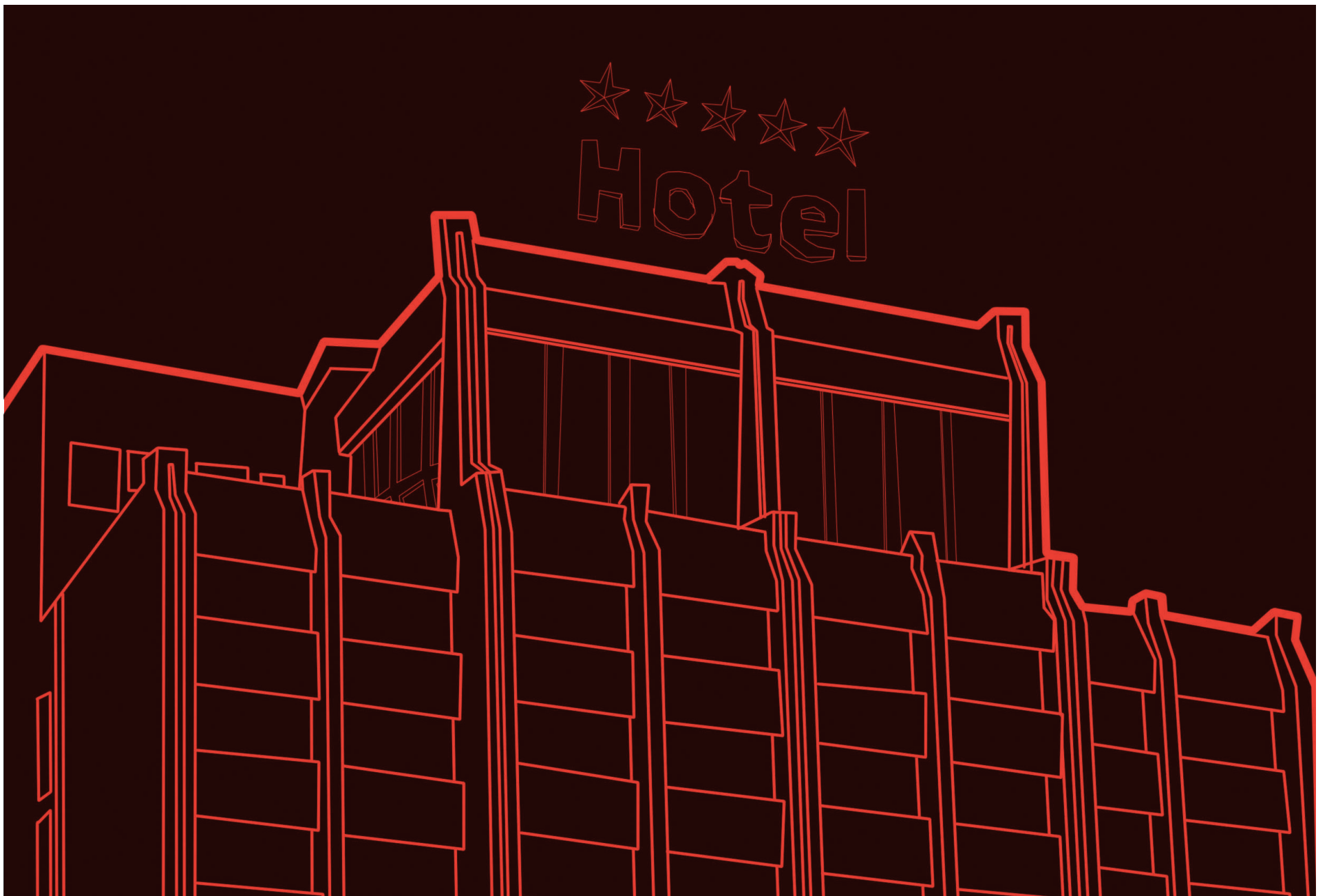
pikturat i kishte lënë në shtëpi, sepse qysh moti nuk më pëlqenin më, nuk i tregova asgjë nënës sime. Më solli një kënaqësi të konsiderueshme që të dija, se me atë që donte me çdo fuqi ta pengonte, tashmë duhej të jetonte në një kulm në mungesën time. Edhe pse këtë asnjëherë nuk e ka ditur, ndoshta disi megjithatë e ka ndier, që aty ishte diçka penguese, një dështim apo mosarritje e pacaktuar, dhe unë mendoja, se derisa ajo ende jetonte, me të drejtë jetonte me ato.

Ndodhi gati në të njëjtën kohë me blerjen e tabelës sime prej rrase, tregonte ajo më tutje, që babait tim, që ka qenë mësues në shkollën fillore në vendin tonë, gjatë mësimit papritmas iu ndalë së rrahuri zemra. Nga tabela e formatit të madh, që ishte e ngjitur me vida në murin e klasës sonë, dhe ku ai pikërisht kishte dashur ta shqyrtonte një problem matematikor jo aq të komplikuar, ra për toke pas një therjeje të fortë në krahë dhe mbet i shtangun në linoleum. Shikuar teknikisht, tha ajo, mes infarktit të tij dhe udhëtimit deri në spital ai paskësh qenë i vdekur për disa minuta. Infermierët e ndihmës së shpejtë ishin përpjekur që përmes goditjeve elektrike ta bënë zemrën e tij që të rrihte prapë dhe në të vërtetë kishin humbur shpresat, kur pas numrit të parashikuar të përpjekjeve të reanimacionit nuk kishte dashur të kthehej jeta në babanë e shtrirë. Megjithatë, njëri prej infermierëve, duke mos e ditur më vonë se pse, kishte insistuar që të provonin edhe përtej numrit të parashikuar të tentimeve të reanimacionit dhe në fund prapëseprapë e kishte shtyrë të rrihte më tej zemrën e lodhur të babait.

Në spital babai kishte qëndruar pastaj disa ditë në komë, para se të vinte prapë në vete dhe për habinë e mjekëve dhe infermierët që e trajtonin, përmes vdekjes së shkurter nuk mund të konstatoheshin dëme të përhershme në trurin e tij.

Vetëm ca ditë pasi që babai im erdhi prapë në shtëpi dhe fundja ishte kthyer edhe në vendin e tij të punës, tha ajo, firma e produksionit të serialit televiziv *110: Emergjencia në angazhim* ra në kontakt me familjen time dhe sinjalizoi interesimin e saj të fortë, që ngjarjet dhe të gjithë pjesëmarrësit t'i bënte objekt të episodit të ardhshëm. Familja ime, infermierët pjesëmarrës dhe kolegët e babait tim pranuan që të intervistoheshin për serialin. Në mënyrë që ajo çfarë kishte ndodhur, t'i bëhej më e dukshme publikut televiziv, ngjarjet më të rëndësishme u aktruan edhe një herë në skenat origjinale. Infermierët e urgjencës aktrorin vetveten, kolegët mësues dhe madje edhe disa prej nxënësve aktrorin vetveten, nëna ime, e cila babait që ishte në komë në spital ia kishte mbajtur aq gjatë dorën, derisa ai në fund erdhi prapë në vete, aktronte vetveten, vetëm babai im, kjo ishte përcaktuar disi në fillim, nuk do të duhej të pësonte vetë infarktin e zemrës të inskenuar për kamerat televizive, por duhej të zëvendësohej nga një aktor.

Mirëpo, pikërisht skena në spital, të cilën e shikova në televizor qysh në muajin pasues, tha ajo, kur nëna ime ia shtrëngonte me plot shpresë dorën aktorit që simulonte komën, nga e gjithë ajo që kam parë atëherë, më ka mbetur më së shumti në kujtesë dhe gjithmonë, kur tani flitet për infarktin e zemrës të babait tim, i cili përndryshe

sot jeton shumë shëndosh dhe ushqehet mirë, më tregoi ajo, vjen pashmangshëm te unë kjo pamje e vetme që i mbisundon përshtypjet e tjera dhe shtyhet për të dalë në vijë të parë. Aktorin nuk e kam parë më pas xhirimeve që pjesërisht ishin përfunduar në shtëpinë tonë, për shembull duke u larguar nga garazhi ynë, rrugës deri te shkolla e babait tim, me një veturë të marrë me qira nga firma e produksionit.

I thash asaj, se besoja se e dija se për çfarë fliste. Që në rastin tim nuk mund të tregohej ndonjë histori emocionuese, e cila për subjekt kishte familjen time, sepse në këtë familje, qëkur mund të mendoja, gjithmonë me gjithë fuqi dhe me shumë sukses pengohej të ndodhte diçka emocionuese. Që megjithatë mund të më kujtohej se si pamjet e veçanta që i kisha shikuar njëherë, për shembull i ulur para ekranit të kompjuterit tim dhe duke mbledhur informata rreth një gjendjeje të caktuar faktike, e kishin diktuar paramendimin tim të tërësishëm dhe se si të gjitha ngjarjet, edhe ato që ndodhnin prapa dyerve të mbyllura të një dhome takimesh, reduktoheshin në një pamje të vetme.

I tregova asaj për një fotografi të një fasade në flakë nën shkëlqimin e diellit që perëndonte, një ndërtesë qeveritare gjatë luftës civile, dhe se si kjo pamje edhe te unë mbizotëronte gjithçka dija ose e mendoja të rëndësishme. Se si përherë mund ta shikoja vetëm diellin, e cila përtej fotografisë binte prapa horizontit dhe shpërndante këtë dritë paqësore për popullsinë dhe peizazhin e lodhur nga lufta dhe kështu gjithçka ia nënrendiste lëvizjeve indiferente të planetëve, të kalimit të pandalshëm të kohës.

Ajo më mori pas kësaj për dore dhe më çoi para derës së shtëpisë, në rrugët e qytetit tim të vendlindjes, ku sipas dëshirës qëndronim të ndalur para shtëpive të veçanta, në fasadat e së cilave nuk digjej zjarri, por gjithmonë vetëm ndizjet prapë ngjyra e kaltër e ekraneve televizive ose një roletë e lëshuar pengonte tërësisht shikimin në brendi.

Ajo tha, edhe në qoftë se impulsi i mirëfilltë, i cili ndjehet gjatë shikimit të këtyre shtëpive, qenka një dëshirë për të shikuar anash, në qoftë se sytë rrokullisen gjithherë te ato, sepse nuk mund t’i ofrojnë dikujt asgjë më shumë për shikim se sa frikë dhe rend, qenka e rëndësishme që të mos lëshohet shikimi në shpresë se ai do të ngatërrohet në diçka të bukur, në një copë natyre apo në një ndërtesë të vjetër të prekur nga koha.

Neve sot nuk na paska mbetur asgjë më tepër për të bërë, se sa gjithherë të shikojmë më mirë këto gjëra dhe të pyesim veten, se prej çka përbëhet historia e tyre, kur saktësisht dhe pse u morën vendimet, të cilat tani na mundësojnë që në çdo mëngjes të javës të dimë se çfarë vjen pastaj.

Kur së bashku me atë hipa mbi varkën, e cila nga qyteti Tulçea do të duhej të na transportonte më thellë në deltën e Danubit, ne sikurse edhe pjesa tjetër e pasagjerëve të pranishëm në anijen që lundronte ngadalë lumit teposhtë, u kapëm gati përnjëherë nga një lloj ethesh të kabinës, një lodhje e shurdhët dhe mërzi gjatë kalimit të vazhdueshëm përgjatë rripit të gjelbër bregdetar. Peshkatarët dhe fshatarët vendas u grumbulluan së shpejti pranë banakut të ngushtë nën kuvertë, pinin në heshtje birrën në kanaçe dhe gjithçka që deri më atëherë ende ishte menduar, ashtu dukej, u zhduk aty nën hungërimën e vazhdueshme të frigoriferit të lartë, e cila shumohej me zhurmën e motorëve.

Pranë derdhjes së lumit në det, në fshatin e peshkatarëve Sfantu George, morën një dhomë dhe kalonim ditët duke ecur në rrugët plot pluhur, përgjatë plazhit të zbrazur dhe duke u kthyer prapa përsëri. Krahaz guaskave dhe gjësendeve të nxjerra në breg, në rërë gjendeshin vetëm bajgat e lara të disa lopëve që silleshin vërdallë në plazh dhe në largësi të madhe ndonjëherë ndonjë qen i shprishur shalëgjatë, i cili nëpër diell rendte trokthi duke nuhatur dhe përmes vezullimit të vapës në horizont ishte shtrembëruar ashtu, saqë mund të mendohej se ishte një iluzion. Gjëmimi konstant i përplasjes së valëve ndërpritej herë pas here nga ushtima në ajër lart mbi kokat tona, kur një aeroplan i vogël sportiv apo një helikopter fluturonte mbi plazh dhe në një kthesë të gjerë pastaj kthehej në hapësirën e kaltër ajrore përmbi det.

Një banor i vendit, të cilin ne e kishim takuar, mes kryqeve të drurit të ndërtuara vrazhdët në një varrezë ranore në brendi të vendit, na rrëfeu fundja, se tashmë disa ditë ishin zhdukur famullitari i fshatit dhe shërbëtori i tij i ri i meshës. Siç supozohej tani, ata natën kishin vjedhur me gjasë një varkë nga limani, kishin dalë me të në det dhe i

kishte kapluar deti i trazuar. Tashmë ata kërkoheshin çdo ditë nga ajri, por deri më tani pa sukses.

Se çfarë kishin pasur ndërmend ata të dy dhe pa ndonjë ide, se si do të duheshin të silleshin në timonin e një anijeje në mot të stuhishëm, për banorët e vendit ishte një enigmë.

Pa e larguar as edhe një herë shikimin ajo e shikonte me sy të zgjuar burrin nga fshati, derisa ai na fliste, dhe kur ai përfundoi, ajo tha, në gjuhën tonë, për atë pra e pakupteshme, se me gjasë duhet të ketë qenë ashtu, që ata të dy asnjëherë nuk do të mund të shfaqeshin së bashku në këtë botë të vogël. Dhe që ata andaj kështu, njëherë që ishin të sinqertë rreth raportit të tyre ndaj njerëzve në vend, njëkohësisht duheshin edhe të zhdukeshin nga aty. Sepse ishte prandaj e përjashtuar, që ata dhe sinqeriteti i tyre të ekzistonin këtu në të njëjtën kohë.

Shpresoj vetëm, tha banori i fshatit, që deti do të na i kthej ata prapë, me çdo ditë të kaluar kjo bëhet më pak e mundshme.

Përmes një shkalle të ngushtë prej druri, nga taveni i shtëpisë së saj, prej nga kishim ndriçuar rreth e rrotull me një llambë të dobët dore dhe me ekranin e një telefoni mobil, zbritëm poshtë në korridorin e shtëpisë. Mbi qilimin e banesës lamë pas gjurmë të këmbëve plot pluhur. Atje lart nuk kishte asgjë për të gjetur që do të ishte e vlefshme për njërën prej ideve të saj. Tregova kah një njollë e vogël ngjyrë të gjelbër në të verdhë mbi qilim, ku me gjasë kishte vjellë macja e saj, e cila në mënyrë shqetësuese kërkonte vëmendjen në kohë të fundit.

Nuk mund të përkujdesem tani për atë, tha ajo. Ajo duhet tani njëherë t’ia dalë mbanë me vetveten. Macja i ishte ngjitur pas, pra ishte bërë vullnetarisht kafshë shtëpiake dhe e kishte kufizuar hapësirën e vet jetësore në këtë dhomë këtu.

Ajo as nuk qenkej në gjendje që vetë të gjente një projekt të shëndoshë jetësor për vete, tha ajo, kur stativët, llambat dhe pajisjet e tjera për fotografim i ngritëm nga platforma e ngarkimit të transportuesit të saj dhe e bartëm në dhomën e motelit që sapo kishim marrë me qira. Shpesh asaj i dukej, sikur kjo të ishte një kusht i nevojshëm për punën e saj, mirëpo së paku një pritje, e cila gjithherë i bartet asaj nga jashtë. Në heshtje ndërtuam stativët në dhomën e motelit, montuam ndriçuesit dhe bëmë disa xhirime testuese, për t’i rregulluar kamerat sipas ndriçimit. Doli që kompleksi i rrafshët i ndërtesës ngjyrë rozë me një reklamë të madhe ndriçuese kishte një rrjet elektrik shumë të keq. Posa ndizeshin të gjitha llambat, siguresat dilnin rregullisht dhe na linin në errësirë të plotë. Unë mandej shkoja gjithherë nëpër asfaltin e nxehtë deri te recepcioni, i cili ishte i vendosur në shtëpinë e fundit të kompleksit, atje ku parkingu me sipërfaqe të gjerë dilte

në rrugë, dhe ankohesha, përmes një vrime të vogël në dritaren me qelq të armuar, te recepsionistja e stërlodhur. Pas paraqitjes sime të dytë, përmes vrimës së vogël ma dha një shishe të vaktë me verë shkumuese si kompensim për telashet tona.

Çdo herë që kthehesha nga rruga ime e ankesës, ajo kishte ndërmarrë, përkundër mungesës së dritës, përsëri ndonjë ndryshim në dhomë, e kishte rregulluar më tej sipas parafytyrimeve të saj.

Para se që kishim arritur në motel, në një shtëpi mallrash sociale kishim blerë gjësende të ndryshme të rregullimit: një qëndismë me lule në një kornizë prej druri, lule plastike, një dash në gur me brirë të ngjyrosura me arë. Ajo tha, se këto gjësende qenkan diçka si totemët tanë, ne mundemi t’iu referohemi atyre, në qoftë se gjithçka tjetër këtu ishte e huaj apo armiqësore.

Reklama ndriçuese mbi çatinë e kompleksit të rrafshët të ndërtesës hidhte gerrat e saj ngjyrë rozë nën kërcitjen statike përmes perdeve. Gjendeshim në *Pink Palace Fantasy Suites të Rainbow Motel*, kur ajo formatizoi kartën e kujtesës së kamerave digjitale. Mes krevatit madhështor dhe vaskës së stërmadhe kishte pikërisht mjaft vend të qëndrojnë dy vetë. E pashë veten tonë të pasqyruar shumëfish në muret rreth vaskës, pranë lavamanit, në pasqyrat e shtrenjta në tavanin, ku me dioda ndriçuese ishte ndërtuar një qiell me yje. Gjendeshim në dhomën Dritat e metropolit, kur ajo filloi të bënte fotografi të shumta, të shtrembëruara, të paqarta në perspektivë, të cilat të gjitha u ruajtën në kartelën e kujtesës për përpunim të mëvonshëm. E pashë veten tonë në pasqyra të shumta nga të gjitha anët, e pashë pajisjen stereofonike të vendosur në kokën e krevatit, enën me akull për shishen e shampanjës në skaj të vaskës, telekomandën për televizorin e sheshtë. Ndriçuesit lëshonin një nxehtësi të madhe nga shtëpizat e tyre të metalta.

Përnjëherë, kur qëndroja thjesht në këtë dhomë, ndjeva tërë dyshimin e grumbulluar dhe tërë mallin e paplotësuar aty dhe do të kisha biseduar me dëshirë me atë rreth kësaj. Do t’i kisha thënë, se më qëndronte qartë para syve, që mund ta ndjeja në zemrën time dhe në trurin tim, se si në këtë dhomë gjithnjë e gjithmonë ishte lëshuar një mall i madh për një funksionalitet të prerë saktë pikërisht për këtë mall, dhe të dy këto nuk do të mund të dilnin nga ajo pa një dëm. Dëgjova krismën e kapakut të kamerës së saj digjitale dhe m’u dukë si një kapje, një ngrënie lakmitare e syve, drita depërtoi në të gjitha këndet dhe jashtë para dritares, përmes reklamës ndriçuese të *Pink Palace Fantasy Suite të Rainbow Motel*-it, ishte ngritur një hënë e plotë e rrumbullakët.

Përktheu: Rexhep Bajrami

DRAGANA MLADENOVIĆ (Frankenberg, 30 qershor 1977) Ka diplomuar në Fakultetin Filologjik në Beograd, në Katedrën e Gjuhës dhe Letërsisë Serbe, dhe në të njëjtin fakultet ka magjistruar në grupin Shkenca mbi letërsinë, me punimin „Poezia e Vojislav Despotovit”. Jeton në Pančevo dhe punon si gazetare në të përjavshmen „Pančevac”. Shkruan poezi që nga viti 2002.

Përmbledhjet: „Nema u tome nimalo poezije” (2003 dhe 2004) „Raspad sistema” e vetëbotuar (2005), „Tvornica”, Fabrika knjiga (2006), „Asocijalni program”, KOV (2007), „Omot spisa”, Fabrika knjiga (2008), „Rodbina”, Fabrika knjiga (2010) „Magda”, Fabrika knjiga (2012).

Përmbledhja e poezive „Rodbina” u përkthye edhe në gjermanisht. Veprat e saj janë botuar në një numër antologjish, gazetash letrare dhe strip botime. Ajo është edhe fituese e dy çmimeve për poezi dhe e një çmimi për tregime.

DREW CAMERON është letërpunues me dorë, botues dhe artist i librit me seli në San Fransisko. Ai është bashkëthemelues i Projektit Combat Paper në vitin 2007 me Drew Matott (www.combatpaper.org), duke mbajtur punëtori terapeutike të letërpunimit për veteranë, që kur ai udhëtoi në SHBA dhe jashtë saj duke punuar me veteranë dhe familjet e tyre. Ai aktualisht drejton Projektin Combat Paper, duke praktikuar dhe ligjeruar artin e letërpunimit dhe duke inkurajuar të tjerët ta bëjnë një gjë të tillë.

DREW LUAN MATOTT ka kryer master studimet në Artet e Librit dhe të Letrës në Kolegjin Columbia, Çikago, dhe ligjeron shtyp tradicional dhe letërpunim. Ai është bashkëthemelues i Projektit Combat Paper me Drew Cameron, duke krijuar punëtori terapeutike me letra për veteranë dhe tani udhëheq Peace Paper, duke prodhuar letra, shkrim,

libra dhe aktivitete të shtypit për komunitetet në vende të ndryshme (www.peacepaper.net). Ai aktualisht ligjeron letërpunim në Qendrën Kağithane Hand Papermaking, Stamboll dhe bashkëpunon me artistë tradicionalë turke.

ELVANA ZAIMI u lind në qershor, 1980. Përfundoi studimet për gjuhë-letërsi në Fakultetin e Filologjisë të Universitetit të Tiranës në 2002; ka mbaruar MA për studime letrare ndërdisiplinare dhe është kandidate për doktoraturë për teori përkthimi. Nga 1999 e më pas, ka punuar në medien e shkruar shqiptare, si redaktore e çështjeve të rajonit dhe botës, përkthyes, si dhe gazetare kulturore. Kontributi i saj kryesor shkon për përkthimin artistik, fushë në të cilën është aktive për më shumë se 12 vjet. Ka qenë redaktore e të përjavshmes letrare-kulturore, “Fjala”, që botohej në Tiranë, deri në shkurt 2006. Tashmë kjo gazetë, pas jetës edhe si revistë, ka kaluar në versionin e saj elektronik në www.fjalare-view.com. Ka sjellë në shqip autorë si: Henry Miller, Haruki Murakami, Stephen Vizinczey, Gertrude Stein, Virginia Woolf, (Philip Roth, Sandra Cisneros, Brodsky, në proces) e shumë të tjerë. Prej dy vjetësh organizon ngjarje kulturore dhe lexime letrare në një prej librarive të Tiranës. Është gjithashtu e involvuar në projekte që prekin kulturën dhe letërsinë shqipe brenda dhe jashtë vendit.

ENES KURTOVIĆ u lind në vitin 1969 në Arapuša, Bosnje dhe Hercegovinë. Diplomoi në Agronomi në Fakultetin Bioteknik në Ljubllanë dhe punon në fushën e zgjerimit bujqësor. Aktualisht jeton në Sanski Most. Ka botuar tri përmbledhje me poezi: “Blerët në të bardhë” (Omnibus, 2001), “Ethet e Xhihadiit të së Premtes” (Naklada Zoro, 2005) dhe “Sektor G” (Omnibus, 2010). Artikujt e tij janë botuar në bosnisht dhe në gjuhë të huaja, në libra dhe buletine të ndryshme: Album, Omnibus, sic! (Bosnje), Zarez (Kroaci), Junaci urbane bede, Mala kutija, Tekstura (Serbi), Paralele, Cimet, Apokalipsa (Slloveni), Pobocza (Poloni), Versal (Holandë). Përveç edicioneve të shtypura, ai ka publikuar artikuj në portale interneti për poezi (Poezin, Bundolo), dhe në blogun e tij “Sektor G” (www.sektorg.blogger.ba).

Tomisllav Markoviq

VJERSHA NËN RRETHIM

të vdekurit janë sonte të mërzitshëm si barkqitja
hidhen me hov në vjershë kokëposhtë
si në një pishinë me formalinë
thua se poezia do t’i mbronte nga shkatërrimi
në varrin masiv të harresës
qitnin krye midis vargjesh
çdo pixel në ekran merr trajtën e një koke kufome
bardhësi e pashkruar është kalciumi nga eshtrat

kënga është nën rrethim
e rrethuar me kufoma të paidentifikuara fluturuese
të vdekurit janë vërtet të padurueshëm
të vdekurit janë për vdekje të mërzitshëm

të vdekurit hyjnë në vjershën time nëpër deriçkë
futen fshehurazi nëpër margjina
qesin krye midis rreshtash
do të detyrohem ta formatizoj ndryshe
word document-in
ta zvogëloj hapësirën midis reshtash
t’i heq të gjitha bardhësitë
dhe ta mbush tërë faqen
me njëthurje të dendur metaforash të bukura

*një-gram-pluskuamperfekti-të pastër-në-
meridianet-prerafaelite-rrjet-merimangash-këtu-
jam-zemër-antilope-, aperitiv-i qetë-i oreksit-të
njëbrirëshit-më- lëndon, fort-më-lëndon-që-nuk-jam-
më-ngjyrë-portokalli-pulëbardhat-e-mëndafshta-dhe-
të-paprishura-meditojnë-diku-në-zmeraldin-e-liqenit¹*

¹Dragan Jovanoviq Danilov: *Shtëpia e muzikës së Bahut*, botimi i dendësuar

do karin, poet
asgjë s’ndihmon
kundër këtyre kandrave që janë çuar lugat
kërmat kërkojnë vendin e tyre nën diell
luftojnë për të drejtat e tyre si dinë dhe munden
kapen pas krahasimesh
kapen pas fjalësh
dëshpërueshëm i shtrëngojnë cezurat
thua se jeta nga kjo u varet
të vdekurit janë të mërzitshëm si barkqitja

sa ishin gjallë
s’ja fusnin poezisë
nuk iu binte ndërmend të hedhin një sy
në librat e mi të heshtur për pafundësinë
as të turren mbi spiralet e trurit
të inteligjencës së ndershme poetike
nga ato gjysmëqenie agresive
më nuk mund të marr frymë
e jo më të shkruaj

lus organet kompetente
të ma hapin kafkën
dhe nga koka ime t’i hedhin jashtë
të gjithë të vdekurit
të gjithë të huajt dhe barbarizmat
që kanë hyrë të paautorizuar
në pronën private
ndryshe s’do ta marr përgjegjësinë
për veprimet e mia poetike

Përktheu: Anton Berishaj

Shpëtim Selmani

I DASHURI KAOS

Oh, i dashuri kaos,
më shumë se në tokën tënde askund nuk po mbjelli
farën time,
më shumë se në gjinjtë e tu të vyshkur askund nuk po
mbështetem,
duhet të ketë diçka përtej gjenialitetit,
duhet të ketë diçka përtej çmendurisë,
jemi bërë të mërzitshëm duke njohur gjërat që i kanë
njohur,
duke i shpjeguar gjërat që i kanë shpjeguar dhe
përsëri djalli e marrtë në gropë se në gropë.

Oh, i dashuri kaos,
pse jemi kaq pafundësisht të mjerë,
kaq trishtueshëm të dobët,
kaq tragjikisht të neveritshëm,
kaq lehtësisht të lëndueshëm.

Oh, i dashuri kaos,
nuk më interesojnë himnet e dashurive të këtij vendi,
nuk më interesojnë trotualet e mbushura me të
vdekshëm që ecin,
nuk më interesojnë pidhat që vallëzojnë, gënjejnë e nuk
kanë tru,
nuk më interesojnë ëndrrat që janë të lidhura me rrënjët
e mendimit tim.

Oh, i dashuri kaos,
më lejo të jem i zbrazur e të bëhem pluhur në pluhurin
tënd,
më lejo të shkarkohem nga mijëra faje që i kam bërë për
shkak se të tjerët kishin faj,
më lejo të bëhem gati për ta dashuruar një vashë të
panjohur përtej oqeanit,
më lejo të pështyjë në surrat e të gjuhem mbi fytyrën
tënde duke qarë për fatin tonë.

Oh, i dashuri kaos,
më duhet të ja fshijë hidhërimin ditëve që na shkatërruan
bërthamën tonë,
më duhet që fjalën *pikëllim* ta gjuaj në kontenjerin e
pafytyrësisë njerëzore,
më duhet që të ju them disa njerzve që nuk më han kari
bash për asgjë
meqenëse jam pafundësisht i mirë me secilin dhe *secilit*
ja marrë në gojë.

Oh, e dashura ime në fund të këtij kaosi,
zgjati duartë, me penjtë e së ardhmes lidhe qafen time e
më merr,
zgjati keëmbët, nëpër damarët e saj me lejo të ladrojë
deri te buzët e tua zjarr,
zgjati fijet e flokëve, e nëpër to ta njohë udhëtimin e
përsosur të morrit,
zgjate gjuhën, e të futem në gojën tënde e të vdes duke
jetuar në ty.

Ndryshe nuk ka pikë kuptimi...!!!

Lindita Arapi

TIRANA PA MIQTË

TIRANA është bosh
Pa bori makinash, pa taka të larta
Nga tavolinat e kafeneve pikon shi.
Valë-valë pulëbardhash udhëhumbur
të trullosura gjenden vetëm në Tiranë.
Lajmëtalet e para më fshikin,
më thonë, cilin shpirt kanë parë në qiell,
Kë nuk do të shoh më kurrë.
Pastaj ikin në kërkim të detit.

Tirana zbrazet,
unë vij të lidh nyjet e këputura
Të ngjis me netë vere pjesët e mbetura bosh të
jetës sime
Me ato të miqve të mi.
Jetën që ndodhi pa mua.
Po nuk ju takoj më.
Vetëm kujtimet.

Kush ka soditur ujërat që rrjedhin kuturu?
Rrëkezat nuk lidhen, dhe po qe se takohen
rastësisht, ndahen sërish.
Kjo është jeta pa ju, miqtë e mi.

Derisa një ditë vdekja të më gjejë edhe mua,
Në mos në ndonjë kafene të mbushur me
kujtime
Në shtrat, flokërrënë nga historitë e pajetuara.

Kujtim Paçaku

URIA

Vaji i fëmijëve nuk ka të ndalur
As këtë mbrëmje
Aroma e gjellës së fqinjit
As sonte nuk iu ngop barkun
Kur zemra ka acar
S’ka pranverë që mund ta shkrijë...

Kujtim Paçaku

SI BËHET KËNGA ROME?

Që nga agimi e rrahu çekanin mbi kudhër
Patkonjtë i bëri gati për pazar
Qoftë kjo ditë me bereqet!
Në mbrëmje solli ca bukë në shtëpi
Dhe një grusht sheqerkash shumëngjyrëshe
Në mesnatë
Vjen kënga e vjetër në shoqëri me hënën
Dhe nga gryka e shishes sikur del një zë:
“O detharinjë nivar ma te aven!”

“Mëngjeset kurrë mos ardhshin!”

Idro Seferi

E MARR ME VETE QELINË

Kur e pash për herë të parë lirinë
U frikësova
Mu duk shumë dritë
Më mungonte qelia
U trishtova në verbërim
Kur pash qiellin dhe retë
Kur pash luginat me dhentë
Kur pash lumin e bukur
Dhe hekurudhat që ishin zhdukur
Më mungoi errësira
Isha mësuar në jetë
Të rrija pas grilave
Me mungoi dritarja e burgut
Banka për tu ulur
Më mungoi lavamani im
Kur pash për herë të parë lirinë
Në trishtim
Vendosa që në ecjen e gjatë
Të merrja për kujtim
Të ngroheshja me grila
Dritaren time
Të merrja bankën e qelisë
Dhe lavamanin e ujit
Gjithçka të bukur do merrja
Që kurrë të mos ë mposhtë frika
Do merrja gjithçka të bukur
Si sytë e asaj vajze
Si malet që rrjedhin me ujë
Si shpirtin dhe buzëqeshjen
Dhe kur të shoh lirinë
Prapë për herë të parë
Në humbjen e saj
Do nxjerr grilat të fshihem
Do nxjerr lavamanin të vi në vete
Do ulem në bankën e qelisë
Do nxjerr dritaren e shpresës
Do numëroj ditët mbrapshtë
Dhe prapë do ta di se ç'është liria
Nga burgu i trishtimit

Enes Kurtoviq

TË SHTUNEN MBRËMA

Paguaja birrën poetit
Që *pret dashurinë e vet në qoshe të kafenesë*.
Alkooli i lartësuar le t'ï
dhurojë të mirat e asaj bote
ku nuk është vështirë të mendosh
në *pandat që vdesin në Sechuan*
në papuçet e lagura të *Augustinit të çmendur*
në getet e *Lori Anderson*
në fatkeqësitë e vrytitit
në të kaltrën dhe të blertën
në qetësinë
në shtëpinë e lindjes që rrënohet në qetësi.

Paguaja birrën poetit
që rrëshira e kulpërit ta zëvendësojë trishtimin
në fjalët e mbushura me
TV programe, kronika të zeza,
raporte të komesariatit,
persiatje gjatë shëtitjes nëpër pyll,
ndarje me të dashurën e parë,
gruan e dytë, dashnoren e tretë,
Internacionalen e katërt,
elementin e pestë.

Paguaja birrën poetit!
Le t'ï mbyllën kapakët
Sytë e mëdhenj të lodhur
që kanë stërparë
pensionistë para kontejnerëve,
policë në kordone,
doktorë në mantelë të bardhë,
gjilpëra në damarë,
zbehje mortore në fytyrat e miqve,
bardhësi të letrës,
vështirë të mëvetësueshme si Antarktiku.

Sevap është t'ia paguash birrën poetit
Inxhinierit të shpirttrave njerëzorë.

Përktheu: Qerim Ondozi

Blerina Rogova Gaxha

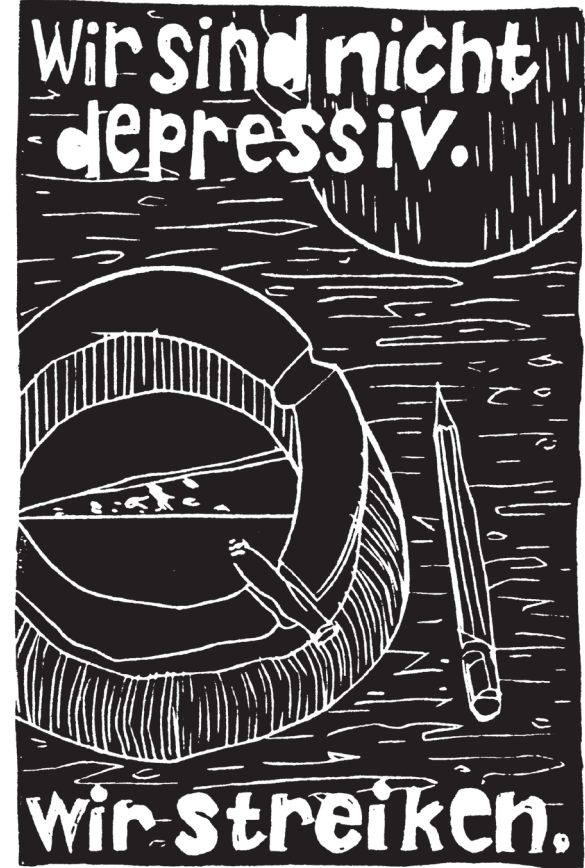
GJITHMONË TË NJËJTIT SY

Çdoherë sytë e tu kanë heshtjen e tyne dhe fshehin po të njëjtat gjëra
Sytë e tij që tashmë jam mësuar mos me i pa kanë gjithnjë po atë heshtje
Gishtat i ke po aq të vegjël dhe me po të njëjtën prekje.
Kurrë s'më ka prek butë Dhe kurrë s'më ka pëlqy prejka jote
Shikimi yt që ikë pëtej mureve të trasha të dhomës tënde nuk e di kah shkon
Mbase humbet diku n'komplekset dhe tutën me e pa tjerin drejt n'sy
Mbase n'tutën me e prek tjetrin prandaj dhe kurrë s'ke dit me prek
Dhe mua që kurrë s'më ka pëlqy prejka jote

Ti gjithnjë po bëhesh më i vogël më i vogël

Ndoshta në veten tënde ke besuar se unë jam krejt e re dhe e aftë me e kthyer vdekjen
Sikur të kishe kuptuar vetëm diçka dhe heshtjen ta kishe ndryshe
Ndoshta atëherë kishim me u barazuar në njëfarë mënyre
Gishtat e mi nuk kishin me ngjaj me gishtat që të preknin dikur
As thonjtë që t'kanë lanë vrragë për të cilat ti ankoheshje aq shumë nuk kanë të njëjtën formë
N'trup kanë mbetur shenja nga premjet. A të kujtohet njëni-tjetrin si e therrnim
Ajo e jona botë që me zor mendohej me u duk si diçka e vërtetë...sa e mërzitshme ishte
Nuk m'kujtohet nëse ndonjëherë t'kam thanë sa pak rëndësi më kishte

I huaj që sheh në një dimension pret për ta parë botën e megjithatë
Askush nuk mundet me e shkurruar ndjenjën me e qit në një peshorë e me e mat, kështu që
ndoshta ndonjëherë në njëfarë mënyre kemi me u barazuar

HALIL MATOSHI
I lindur më 24 tetor 1961 në Kamenicë/Kosovë. I shkolluar në Kamenicë dhe Prishtinë, (të mesmen për gazetari) dhe i diplomuar në Filozofi-Sociologji, në Universitetin e Prishtinës. Gazetar me profesion. Ka shkruar tek gazeta e studentëve “Bota e re” (1984-1986), “Zëri i rinisë”, gazetar dhe pastaj redaktor e kryeredaktor, kur kjo e përjavshme ndërroi emër në “Zëri” deri më 2004. Kryeredaktor i revistës për kulturë dhe art “Sheshi” (1997-2004), redaktor dhe kryeredaktor në të përditshmen “Lajm” (2004-2006); redaktor e kolumnist në Gazetën Express (2006-2009) dhe aktualisht redaktor e kolumnist në Koha Ditore. Matoshi është shkrimtar, eseist dhe poet. Matoshi është arrestuar më 21 maj 1999 në shtëpinë e tij gjatë bombardimeve të NATO-s mbi trupat serbe të sigurisë dhe është akuzuar për terrorizëm nga neni 121 i kodit penal të Serbisë. Është liruar pas rreth një viti me ndërhyrjen e Kryqit të Kuq Ndërkombëtar.

BOTIMET:

“Frymë varresh në dallgore” (poezi, “Bota e re” 1988);
“Udhëtim nëpër ëndërr të keqe” (poezi, “Zëri”, 1994);
“Lajmësi memec”, tregime, “Zëri”, 1996);
“Hija e krishtit”, poezi “Sheshi, 2002;
“Udhëtim nëpër zgjendërr të keqe”, ditar/ese, “Zëri” 2004.)
“Katedralë letre”- (Shtëpia-Qyteti-Shteti; Saga për Prishtinën, njerëzit e saj dhe tregime të tjera); botues: Elta BS, Prishtinë 2011

IDRO SEFERI
Idro Seferi, u lind më 21.10.1984, në Pejë . Ka punuar si gazetar në të përditshmet e Prishtinës “Zëri”, “Express”, Radion Evropa e Lirë. Ndërkaq që nga viti 2007 vazhdon të punojë për televizionin Top Channel dhe më vonë edhe të përditshmen “Koha Ditore” të Kosovës dhe “Radio Dukagjinin”.

IVANA SIMIĆ BODROŽIĆ ka mbaruar studimet për gjuhë, letërsi dhe filozofi kroate në Fakultetin e Filozofisë në Zagreb. Në vitin 2005 ka publikuar përmbledhjen e parë me poezi *Prvi korak u tamu* (Hapi i parë në errësirë) si pjesë e Çmimit Goran për poetë të rinj. Poezitë e saj janë përfshirë në një numër gazetash kroate e ndërkombëtare si dhe antologji të poezisë bashkëkohore kroate dhe në antologjinë gjermane *Konzert für das Eis* (Eunderhorn Verlag, 2009). Ky libër me poezi po ashtu është përkthyer në spanjisht dhe është botuar në vitin 2011 nga shtëpia botuese Baile del Sol. Romani i saj i parë *Hotel Zagorje* u botua në vitin 2010 (botuesi: Profil multimedia) duke marrë lëvdata të mëdha nga kritikët si dhe nga publiku. Ky roman u përkthye në gjermanisht dhe u botua në vitin 2012 nga Hanser Verlag, i cili ka blerë të drejtat e romanit dhe promovimin ndërkombëtar; këtë vit romani do të publikohet në Francë nga Acte Sud, në Çeki dhe Maqedoni. Në vitin 2011 *Hotel Zagorje* u botua në Serbi, Slloveni. Si bashkëskënariste, Ivana Simić Bodrožić aktualisht punon në adaptimin e romanit me regjisoren e njohur boshnjake, Jasmila Žbanić.

JETON NEZIRAJ (1977), dramaturg, aktualisht është drejtor i Qendrës Multimedia në Prishtinë. Ka shkruar 15 drama, të cilat janë vënë në skenë dhe janë prezantuar në Kosovë dhe jashtë saj, në Evropë e në Amerikë, e po ashtu janë përkthyer dhe botuar edhe në gjuhë të tjera, si në: anglisht, frëngjisht, maqedonisht, sllovenisht, kroatisht, rumanisht, bosnisht, gjermanisht, spanjisht, serbisht etj. Drama e tij «Liza po fle» ka fituar vendin e parë në konkursin kombëtar për dramë të organizuar nga shtëpia botuese «Buzuku». Filmi artistik me metrazh të gjatë, «Gomarët e kufirit», me skenar të Nezirajt ka pasur premierën në fillim të vitit 2010. Ai është po ashtu autor edhe i dhjetëra shkrimeve e analizave mbi fenomene të ndryshme kulturore, të cilat janë botuar në revistat dhe magazinat lokale e ndërkombëtare. Tregimet e tij të shkurtra janë botuar në revistat lokale në Kosovë dhe Shqipëri. Ai gjithashtu është autor i disa librave monografikë, përfshirë edhe atë për aktorin e famshëm kosovar, Faruk Begolli. Dramat e tij janë prezantuar në festivale të rëndësishme teatri në Evropë.

BEGINNING OF PO-ETHICS

polip is of international character and its topic will be the deconstruction of the notion border, the transcending of blockades within ourselves, the ones that are more difficult to deconstruct then those which in the last months popped up on roads and bridges. polip will bring together authors and artists from the Balkans, USA, UK, and Germany.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Cooperation Office Kosovo

Robert Bosch Stiftung

h,d,p,

SOROS

OLOF PALME
INTERNATIONAL
CENTER

traduki

creative freedom, challenges of this freedom and consequences of relationship of the state with subversive writers.

PLAY READINGS

In “Play readings”, actors from Pristina will read extracts from the play of Doruntina Basha and the one of Marija Karaklaic. After the readings, there will be discussions with authors regarding theatre scene in Kosovo and in Serbia. This is a good opportunity to get to know two young authors, who among other things, are known for their originality and their creative sensibility.

PARNASSUS PAPER

Creating an exhibition for Poetry Parnassus, Southbank Centre, London, 26 June-2 July 2012
Poets are invited to contribute poems and take part in

the project graphic, novel. The participants are invited to creatively delve into yet unprecedented graphic-novelist techniques, sketching what has been lost, what is to be retrieved, and how to conjoin the missing bits and contradictions of recent local history. Being an initiative from Pristina, the subject-matter from where to explore those techniques is the city and its (in-)visible histories. Therefore, additional to the seminars, the workshop will have a closer look at the matter and the surfaces of the city. Archival documents, found photographs, oral history and walks through the city will form a central part of the research and of the elaboration of a new graphic novel by means of visual and literary expressions. Throughout the workshop, the participants are invited to work on a chosen context presented to them in the city of Pristina. The results of the workshop will be shown in a group exhibition during the polip on 11th of May, 2012.

GRAPHIC, NOVEL.. is organized by Elisabeth Desta, Gendra Multimedia Pristina, and Sonja Lau, Tirana Art Lab.

PROGRAM

DAY 1 – FRIDAY

- 09:00–12:00 – Parnassus Paper:**
Kujtim Pagaçu (RKS), Ivana Simiq Bodrozhig (HR), Marko Pogaçar (HR), Olimbi Vela (AL), Ola Ivangeviq Saviçeviq (HR)
Workshop leaders:
Drew Cameron (USA), Drew Luan Matott
Moderator: Nick Dubois (UK)
- 19:30 – 20:00 – Official opening of the polip Festival:**
Sasha Iliq (SRB), Elisabeth Desta (D), Jeton Neziraj (RKS)
- Opening of the Graphic Novel exhibition:**
Elisabeth Desta (D), Sonja Lau (D), Ute Friederich (D)
- 20:00 – 00:00 – Readings:**
Olimbi Vela (AL), Marko Pogaçar (HR), Ola Ivangeviq Saviçeviq (HR), Dragana Mladenoviq (SRB), Sibel Halimi (RKS), Dragana Tripkoviq (MNE), Tomislav Markoviq (SRB)
Moderation: Sasha Iliq (SRB), Adelina Berisha (RKS)
Unplugged: Edona Reshita & Faruk Banjska

DAY 2 – SATURDAY

- 10:00 – 12:00 – Parnassus Paper:**
Idro Seferi (RKS), Arben Idrizi (RKS), Nenad Jolldeski (MK), Shpëtim Selmani (RKS), Sibel Halimi
Workshop leaders:
Drew Cameron (USA), Drew Luan Matott
Moderator: Nick Dubois (UK)
- 12:00 13:30 – Panel:**
Status of the independent intellectual in Kosovo and Serbia society
Sasha Diriq (SRB), Shkelzen Maliqi (RKS), Blerina Rogova Gaxha (RKS), Marija Karaklaiq (SRB)
Moderator: Sasha Iliq (SRB)
- 14:00 – 16:00 – Parnassus Paper:**
Blerina Rogova Gaxha (RKS), Tomislav Markoviq (SRB), Enes Kurtoviq (BIH), Lindita Arapi (AL)
Workshop leaders: Drew Cameron (USA), Drew Luan Matott
Moderator: Nick Dubois (UK)
- 16:00 – 17:30 – Panel:**
Literature and Remembrance
Ute Friederich (D), Allida Bremer (D), Kruno Lokotar (HR), Halil Matoshi (RKS), Agron Tufa (AL)
Moderator: Roman Ehrlich (D)

- 20:00 – 00:00 – Readings:**
Agron Tufa (AL), Kujtim Pagaçu (RKS), Lindita Arapi (AL), Nenad Jolldeski (MK), Allida Bremer (HR), Millosh Zhivanoviq (SRB), Idro Seferi (RKS), Ivana Simiq Bodrozhig (HR)
Moderators: Kruno Lokotar (HR) & Qerim Ondozi (RKS)
Music: Klopka za Pionira (SRB)

DAY 3 – SUNDAY

- 12:00–14:00 – Panel:**
Subversive literary practice surrounded by rigid politics
Tomislav Markoviq (SRB), Shpëtim Selmani (RKS), Elvana Zaimi (AL), Enes Kurtoviq (BIH), Robert Allaglozovski (MK)
Moderator: Jeton Neziraj (RKS)
- 16:00 – 17:30 – Play readings:**
Doruntina Basha (RKS), Marija Karaklaiq (SRB)
Moderators: Bekim Lumi (RKS), Jeton Neziraj (RKS)
- 20:00 – 00:00 – Readings:**
Halil Matoshi (RKS), Blerina Gaxha Rugova (RKS), Shpëtim Selmani (RKS), Roman Ehrlich (DE), Arben Idrizi (RKS), Sasha Iliq (SRB), Jeton Neziraj (RKS)
Moderators: Kruno Lokotar (HR) & Qerim Ondozi (RKS)
Music: Shpat Deda

INTERNATIONAL LITERATURE FESTIVAL

Polip

2nd Edition
11-13 May, 2012
Prishtina

multimedia
QENDRA E ARTEVE VIZUALE • CENTER OF VISUAL ARTS

**ALL ACTIVITIES WILL
HAPPEN AT:**

Qendra Multimedia
Rr. Idriz Gjitani 7/9 – 1
Lajja Dardania
(Përballë Shkolës Fillore “Xhemajl Mustafa”)
10000 Prishtina, Kosovo

CONTACT:

info@qendra.org
www.qendra.org
www.polipfestival.wordpress.com
Tel.: 069 178759

PANELS:

1 - STATUS OF THE INDEPENDENT INTELLECTUAL IN KOSOVO AND SERBIA SOCIETY

In the frame of this panel, we will try to give answers to following questions: How much freedom is left for intellectuals and artists in transitional societies of Serbia and Kosovo, with apparent problems of non-solution of either actual questions of co-existence as well as of predominance of recent traumatic past? How much can intellectuals influence through their voices upon socio-political processes and where does culture stand in whole context here and today? What are the reactions of media and how much space is left for them for different voices? Lastly, what is the responsibility of intellectuals not only for the past occurrences but also for what is occurring today?

2 - LITERATURE AND REMEMBRANCE

In this discussion round, we want to investigate the connection between writing and remembrance. Even though memories are closely knitted to visual impressions, literature mostly uses purely linguistically-communicated imagery when approaching the past. What happens, though, if the linguistic imagery is presented next to pictures and photographs that claim that this is how it was regarding events anchored in the collective remembrance? Do these by now ubiquitous pictures risk overlaying the historical events? What happens if suddenly the pictures begin to tell their own story and the text slowly disappears in one's perception? Where do we find the reality in this and where do we find fiction? And how is literature distinguished from history? What are its strong points? We aim to analyze the combination of image and text with regard to their correlation and to discover the additional benefit that emerges from that.

3 - SUBVERSIVE LITERARY PRACTICE SURROUNDED BY RIGID POLITICS

Is the state afraid of writers and are writers afraid of the state? Are the countries in Western Balkans dominated by fear of “subversive literature”, taking into account their communist past? Does the state continue to exercise control over “disobedient writers” and which are the contemporary methods of “punishment”? What are the taboos of today, which neither the subversive literature dares to tackle? What is considered subversive literature today? These and other questions will be discussed in this panel, which, among other things, aims to discuss

a hand-papermaking workshop from 11-12 May at Polip to create an exhibition for Poetry Parnassus, a gathering of poets from all 200 Olympic countries at London's Southbank Centre. At Polip, poets will be invited to bring materials to turn into paper on which to write a poem without a title, the relationship of the material to the poem replacing the title. Any fabric or paper-based material can be used and will be listed alongside the poem. The resulting handmade portfolio will be exhibited at the Poetry Library in London's Southbank Centre during Poetry Parnassus, accompanied by a film about its making including interviews with the poets. All the poets taking part in Poetry Parnassus will visit the exhibition to write a poem in a handmade edition of the World Record, the volume of poetry being published to mark the occasion.

PAST/E

In Cooperation with forumZFD, Qendra Multimedia, Goethe Guerilla Pristina

Walking through the streets mostly means walking to or from somewhere, away from or into something. You can walk the walk, walk the talk and walk the line, you can walk on eggshells or walk it off. While walking, you think about the last encounter, the people around you or the next meeting. When you walk, you unconsciously link the categories of past, present and future.

PAST/E is a set of stickers containing quotes, thoughts as well as visual associations which popped up while thinking about the linkage between past, present and future. On which premises we base our understandings of time? Is there anything like causality? Does the past influence the present, or is it the present or our future wishes that shape our understandings of the past?

PAST/E invites people to play around with these given terms, quotes and symbols to create their own understanding of the relation between past, present and future. Space is also left for own terms and symbols. The meaning of these stickers is changing depending on how the stickers are brought together as well as where there are pasted – on benches, trees, pavements, traffic lights, on a book, a bag or a laptop.

PAST/E uses stickers in public spaces to make passersby stop for a while to think about their understanding of time and its impacts on how we perceive the world around us.

PAST/E will be made available to you during polip – The International Literature Festival in Pristina.

GRAPHIC, NOVEL.

Sketching W. G. Sebald in Pristina In the past few years graphic novels have attracted more and more attention both in the field of literature and the visual arts. Not only do they allow for an alternative perspective on the complexities of everyday life, but because of their distinct use of two media – image and text – they also suggest how memories of the past can find new forms of expression despite their inherent blanks. This interrelation between image and text lies at the core of

Sasha Qiriq

VALË E ZEZË EMIGRANTËSH

Beqë Cufaj: *Shkëlqimi i huaj* (VBZ, 2010.)

Nuk është e sigurt se çfarë u transmetua besnikërisht, çfarë mbase u tejtheksua apo zbukurua e çfarë ka humbur përgjithmonë në përkthimin nga gjermanishtja në serbisht të romanit të parë të Beqë Cufajt (1970., Deçan), prozatorit udhëheqës kosovar dhe bashkëpunëtorit të disa gazetave i cili jeton në relacionin Shtutgart – Prishtinë. *Shkëlqimi i huaj* në vitin 2003 u paraqit në gjuhën shqipe, u botua edhe në gjermanisht dhe duke iu falenderuar fondacionit Traduki dhe përkthyeses Jelena Petroviq mori edhe përkthimin e tij të parë në serbisht. Nëse përjashtojmë tematikat e Sarajevske sveske (poezia, romani, kritika...) në të cilat skena kosovare përfaqësohet denjësisht, dhe nëse për shembull harrojmë përmbledhjen me poezi *Li-ria e Tmerrit* të Xhevdet Bajrakt (Rende, 2002.), ndërmjet letërsisë serbe dhe shqipe të paktën në dy dekada pas, dominon mosnjohja dhe injorimi reciprok gati i plotë. Për më tepër, shfaqja e përkthimit të shkrimtarit bashkëkohor nga Kosova në momentin e betejës së ashpërsuar legale-diplomatike të Beogradit dhe Prishtinës rreth statusit të Kosovës ka kuptim primar kulturor-politik. Mirëpo, duke gjykuar në bazë të vlerës së romanit të Cufajt, ky kuptim nuk është i vetmi.

Romani mbi fëmijërinë dhe emigrimin

Edhe pse jo i madh nga vëllimi, romani *Shkëlqimi i huaj* i Beqë Cufajt paraqet kompendium konciz të mundësive rrëfyese. Romani dypjesësh ka dy narratorë personalë, Rifatin dhe Arbenin, të cilët në pjesën e parë të romanit në pavarësi nga njëri tjetri flasin për përvojat e tyre të rritjes në qytezën kosovare Reka, afër Pejës, ku rrëfimi i tyre bart shenja emocionalisht dhe kognitivisht të kufizuara të përjetimit të botës në mënyrë infantile. Në pjesën e dytë të romanit, të dy rrëfyesit janë emigrantë të moshës së pjekur në Gjermani. Perspektivat personale narrative kryqësohen

me rrëfimin në vetën e tretë dhe me shënime nga ditari të Arben Dukës, i cili ka ambicie që të bëhet shkrimtar në Gjermani. Ky bollëk eklektik narrativ më shumë përputhet e plotësohet reciprokisht sesa që i pengon njëri tjetrit duke ofruar tektin e romanit si ushtrim pretencioz stilistik. Natyrisht, me të folurën përjetuese të personazheve gjithmon ekziston problemi i legjitimitetit të njohurive apo kompetencave të tyre rrëfyese, sidmos nëse personazhi letrar, sikur Rifati, i quajtur Riki, paramendohet si gastarbajter jo shumë i arsimuar dhe i pispilluq i prirur për krime dhe dhunë jo aq të theksuar. Hendeku ndërmjet kufirit të veçorive themelore të këtij personazhi dhe të asaj që ai rrëfen vërehet sidomos teksa romani po i afrohet fundit, kur Riki shpërfaqë karakteristika të analistit refleksiv i cili tregon pikëpamje të sofistikuara për jetën në diasporë dhe për marrëdhëniet ndsëretrike të emigrantëve.

Vitalizmi në margjinë

Fjalitë e shkurta apo togfjalëshat të fokusuara në horizontin e kufizuar të personazheve, prezantimi përshkrues i aksionit fabulistik, është një poligon i mirë për atmosferën dinamike dhe për realitetin e qartë të përvojës së përditshme Statusi shoqëror marginal i personazheve, prejardhja e tyre fshatare dhe rritja në varfëri financiare e emocionale, qymezet me qira dhe humbësit nga periferia, lëvizja azilike përbrenda rretheve të ngushta të vendasve dhe bashkëkombasve etnikë, daljet e kota në mbrëmje, dehjet dhe rrahjet, ëndrrët e parealizuara për të shkuar në Amerikë..., janë plane tematike të cilat e lidhin romanin e Beqë Cufajt me valën e zezë neonatyaliste dhe prozën ekzistanecialiste. Që është qasje e përshtatshme socio-kulturore nëse *Shkëlqimin e huaj* e vendosim në kontekstin e prozës bashkëkohore postjugosllave të autorit të moshës së mesme dhe të rte, sepse paraqet një lidhje në

drejtim të rrymave të dikurshme poetike, por edhe ilustrim specifik të lëvizjeve letrare në Kosovë.

Edhe pse rrethanat u vendosin kufizime tragjike, personazhet e Cufajt shpërfaqin vitalizëm të parehatisë. Portretet e personazheve kryesore ndërtojnë kontrast frytdhënës. Kundër introversionit intelektual të pritsëm të Arbenit dhe vetmisë së tij onanistike, qëndron piskopatologjia „luksoze“ e Rikit. Riki është një bataqçi katundar nga një familje e shkatërruar të cilin edhe babai gastarbajter e ka harruar; më vonë despot familjar dhe emigrant epshor i cili e ka kaluar rrugën e punëtorit të ndërtimtarisë dhe fizik për t’u mishëruar në rolin e kriminelit lokal. Mospërshtatja e Rikit dhe rënia e tij e pritit për shkak të arrogancës së pamatur, bart në vete një element tragjik të kryengritjes së „drejtë“ socialisht të motivuar, por edhe dobësitë e parashikueshme njerëzore (balkanike) të cilat i parandalojnë njerëzit që „në të mirë të mos humben dhe në të keq të mos shkatërrohen“.

Iluzionet e humbur

Romani i Cufajt është i vendosur në kohë para konfliktit në Kosovë dhe intervenimit të NATO-s, por ka edhe referenca të kohëpaskohshme në represionin e policisë serbe mbi shqiptarët në Kosovë, si dhe në distancën e thellë etnike e cila ekzistonte tek shqiptarët karshi serbëve gjatë periudhës socialiste të „rendit dhe progresit“. *Shkëlqimi i huaj* është titull i shkëlqyeshëm i cili fsheh ironinë e dhimbshme. Romani i Cufajt vërteton sintagmën e titullit në atë mënyrë që bashkon shterpësinë e iluzionit të ikjes fatlume nga kazamati i atdheut dhe mosfikjen e dëshirës së madhe për një jetë më të mirë e cila në vendet e varfëra dhe të pazhvilluara asnjëherë nuk gjindet aty ku është votra.

Përktheu: Qerim Ondozi

Dragana Tripković

UJDHESA

Është me rëndësi të quhesh si ti.

Atëherë mund ta kryqëzosh shikimin me udhëtarët në anije, derisa kalojnë pranë ujdhesës tënde. Ai shikim është i ngjashëm vetëm për nga topitja.

Ujdhesat janë çështje zgjedhjeje.

Mëngjesi është i përzier me rregullat e zhdukjes. Gjithë ato mëngjese dhe rregulla shërbejnë vetëm për ta vrarë mërzinë...

Asgjë nuk sjell përfundime aq serioze, si kur gjendesh para portës së frikës.

E rëndësishme është të jesh në ujdhesë.

Q’ andej më mirë shihet, thotë Prospero. Melankolia gjithsesi të pret, po edhe nëse bie nga druri i palmës. Drejt në frikën tënde, drejt në përfundimin tënd.

Është e rëndësishme ta pranosh tani veten.

Të mos e pranosh atë Më parë, as atë Që më parë. Të gjitha të tjerat janë emra, ishuj, ishuj.

Përktheu: Anton Berishaj

Ola Saviçević

KUR PËR HERË TË PARË E PASHË FYTYRËN TËNDE

Kur ishte djalë i vogël me sy të zinj dhe dhëmbë të zinj dashurie, kur ishte çupë me sy të zinj dhe dhëmbë të bardhë dashurie, kur ishte i dashuri im i pangushëllim i shkollës së mesme me buzë të grisura nga puthjet e dashurisë, kur ishte burrë i vërtetë me sy të hirtë prej marinari të dashurisë, kur ishte e dashura ime mikeshë e dashurisë, kur isha e dashuruar për vdekje në ty ato tri ditë të paharruara të dashurisë dimërore, kur nuk më lejoje të të afrohesha e dashur, kur ta vodha të dashurin e dashur, kur u dashurova në ty edhe pse

je një idiot total, i trashë dhe tullac dhe i martuar, i dashur, kur të braktisa për shkak të një idioti total, ty që më doje më së shumti, por nuk më lejoje të merrja frymë, i dashur, menjeherë e kam ditur se diçka do të ndodhte midis nesh i dashur, se do të martohemi dhe do të bëjmë fëmijë i dashur, dhe bija ime u përngjan fytyrave të dashurive të mia kur i pashë për të parën herë dhe përgjithmonë.

Përktheu: Anton Berishaj

Olimbi Velaj

PREJ PAMUNDËSIE

E amëshueshme ish sepse ish e pamundur ajo dashuri e ngutshme përmes retinave Dhe asgjë ti s’ mësove në vazhdim drejtimesh të ndryshme si filozofitë e kithëta në kohë e ithtarë Në viset e tua të mërzitshme prej përkryerjes ndoshta ka mbërritur kohë e përbashkët që nuk guxon ta thuash sepse isha e thjeshtë dhe sytë e tu të beftë stepeshin Megjithatë të kam dashur pse i pasigurt ti ishte pa pohime prej meje dhe ekzistencë amorfe e një mbrese prej drite që pashmangshëm nëpër ankthin tim bjerret

Sibel Halimi

JETA NË TË SOSUN...

Në këtë vend jeta po soset, veç duhma e njerëzve po ndihet rrugës veç fosile njerëzish arkaik që t` shalakatur ecin tutje- tëhu në kërkim të hiçgjëje Dikush në facebook përjarget, tjetri gulçon S`ka gja, jeta është faculetë që n`shportë mbaron

N`kët vend thonë mirë ka mu ba Përgjigjen kurrë kush se di E nëse najherë ajo njëmend ndodh Mos besoni është sall fatomorganë

Po sosen tana e po tkurren Atdheu çdo ditë po kputet S`du atdhe që prej vete gja s`ofron Eutanazist me qef për ta isha ba Poshtë atdheu, se i ligisht ma mirë mos me kanë...!

KRUNO LOKOTAR (Daruvar, 1967) ka diplomuar në letërsi krahasimtare, histori dhe studime bibliotekare në Universitetin e Zagrebit. Shkrimet e tij kritike dhe esetë kulturologjike janë paraqitur në media të ndryshme. Ai ka qenë redaktor i *Godine* si dhe i revistës për kulturë *Godine nove*. Në Bibliotekën Publike Ivan Goran Kovačić, ai ka qenë nikoqir i programit *literatalk-show* të quajtur *K Lokotaru*. Ai ka qenë njëri prej përgjdhësve dhe i vetmi nikoqir për FAK (Festival A Književnosti, Festivali A i Letërsisë). Që nga 1 prilli i vitit 2002 punon si kryeredaktor i shtëpisë botuese AGM Publishing House. Në vitin 2004 ai ka fituar Medaljen e Artë të Asociacionit të Ilustratorëve për punën e tij si drejtor artistik në kopertinën e Mirko Ilić për romanin *Uho, grlo nož* të Vedrana Rudan. Lokator ka qenë redaktor i seksionit të titulluar Marginekologjia në revistën Vijenac që nga viti 2000, si dhe ka qenë organizator dhe anëtar jurie për dy konkurse të letërsisë të Vijenac: *Na vrh jezika* (poezi) dhe *Prozac* (prozë). Që nga prilli i vitit 2007, ai punon si redaktor i letërsisë së papërkthyer dhe jo fikSION për shtëpinë botuese “Algoritam”.

Publikimet e tij përfshinë: *FAKat* (me Nenad Rizvanović), Celeber, 2001; *FAK YU, edicion i limituar special*, 2002 (redaktor dhe dizajner); dhe *FAK JU* (me Vladimir Arsenijević), Rende, Beograd, 2002.

KUJTIM PACAKU, ka lindur ne Prizren, Kosove ku kreu shkollën fillore dhe atë të mesmen të muzikës. Që nga rinia ai filloi të shkruajë poezi në gjuhën rome si dhe te merret me muzikë klasike dhe popullore. Ishte anëtar i të gjithë shoqërive kulturore artistike si dhe asaj rome. Po ashtu edhe si pjesëmarrës në festivale të ndryshme muzikore si këngëtar dhe instrumentist. Është ndër gazetarët e parë romë në Europë dhe këtë punë e kryen që nga viti 1986. Gjatë studimeve në Prishtinë, paraqitet si kompozitor në festivale “Akordet e Kosovës”, këngëtar në korin Collegium Catnorum, anëtar në shoqërinë muzikore artistike të Universitetit të Prishtinës. Kujtimi, është kryetar i OJQ “Rromani Baxt”, që nga 2006, ka realizuar shumë projekte edukativo-arsimore, humanitare etj. Ka diplomuar ne Akademinë Mobile, për regji dhe aktrim.

Tani është në vitin përfundimtar të studimeve master në grupin pedagogjiko-artistik në Prishtinë. Ka oktetin që këndon këngë të vjetra qytetare rome. Që nga viti 2009 Kujtimi është nënkryetar i Këshillit Konsultativ për Komunitete pranë zyrës së Presidentit të Kosovës.

LINDITA ARAPI lindi në vitin 1972 në Lushnje, Shqipëri. Bën pjesë në grupin e autorëve të rinj shqiptarë të vitete 90-të që thyen klishetë letrare të realizmit socialist pas rënies së diktaturës duke eksperimentuar me poezinë. Lindita Arapi ka botuar vëllime poetike, prozë, eseistikë dhe përkthime. Në vitin 2001, ajo përfundoi disertacionin me temë kulturologjike në Universitetin e Vjenës “Rekonstruimi i imazhit të Shqipërisë në botën gjermanike”, i cili u botua më pas si studim nga Tectum Verlag në Gjermani. Në vitin 2010 botoi romanin e parë “Vajzat me çelës në qafë” në Tiranë, i cili u nderua në vitin 2011 në Tiranë me çmimin e librit të vitit nga Akademia “Kult”. Lindita Arapi punon si redaktore në Deutsche Welle, në Gjermani dhe jeton në Bonn. Prej vitesh merr pjesë në prezantime letrare, konferenca e forume diskutimi për Shqipërinë e Ballkanin në Gjermani dhe Austri.

Krijimtari në shqip dhe gjuhë të huaj: “Kufomë lulesh”, 1993, „Il cadavere fiorito”, 1994, Ndodhi në shpirt”,1996 “Melodi të heshtjes” 1999, “Grenzverkehr, literarische Streifzüge zwischen Ost und West”, 2004, “Fjala dhe koburja”, përkthim, 2005, “Netë shqiptare”, 2005, “Wie Albanien, albanisch wurde”, 2005, “Shenjat e dorës”, 2006, “Am Meer, nachts” 2007, “Antologjia, Balkan Beauty, Balkan Blood”, 2008, “New European Poets, Graywolf Press”2008, - „Das ist Europa. Eingereist aber nicht angekommen”, Ese, Südosteuropa Mitteilungen 2010, „Ein normales und anormales Albanien“- 20 Jahre nach der Wende, „Ost-West, Europäische Perspektiven”, 2010, Roman, “Vajzat me çelës në qafë”, 2010.

MARIJA KARAKLAJIĆ u lind në vitin 1978 në Kragujevc, Serbi. Në vitin 2002 ajo ka diplomuar në Degën e Dramaturgjisë të Fakultetit të Arteve Dramatike në Beograd. Në vitin 2005 ajo fitoi bursën DAAD për studime postdiplomike në dramaturgi me Hans-Thies Lehmann në Uni-

versitetin e Frankfurtit - Johann Wolfgang Goethe. Ajo ka kryer masterin e arteve në dramaturgi në vitin 2007. Që nga viti 2001, ajo punon si dramaturge e pavarur në projekte teatrore në Serbi, Slloveni, Gjermani dhe Holandë. Gjatë sezonit të viteve 2003/04 ajo ka qenë koordinatore e Programit të Dramaturgjisë NADA në Teatr in Kombëtar në Beograd. Nga viti 2009 deri më 2011, ajo ka punuar për Fondacionin S. Fischer në Berlin. Aktualisht punon si dramaturge në Teatr in e Vogël “Duško Radović” në Beograd. Dramat e saj përfshinë: “Fausse-attaque, mal parer” (2000), “Milk Tooth of Soil” (2002), “Face of Glass” (2005), “House Ëith Three Hands” (2011). Në vitin 2007 ajo mori çmimin “Borislav Mihajlović Mihiz” për dramaturgë të rinj.

MARKO POGAČAR u lind në vitin 1984 në Split. Boton poezi, prozë, eseistikë dhe kritikë letrare. Është redaktor i revistës letrare *Quorum*, revistë e përdyjavshme për kulturë dhe ngjarje sociale *Zarez*. Ka qenë bursist i fondacionit Civitella Ranieri, Passa Porta, Milo Dor, Brandenburger Tor, etj. Veprat e tij u përkthyen në rreth njëzet gjuhë.

Ai ka botuar librat në vijim:

Pijavice nad Santa Cruzom, (poezi, AGM, Zagreb 2006, DPKM 2009.) *Poslanice običnim ljudima*, (poezi, Algoritam, Zagreb 2007.) *Predmeti*, (poezi, Algoritam, Zagreb 2009.) *Atlas glasova*, (ese, V.B.Z, Zagreb 2011.) *Jer mi smo mnogi*, (publicistikë, Algoritam, Zagreb, 2011.) *Bog neće pomoći*, (tregime, Algoritam, Zagreb, 2012.)

An die verlorenen Hälften, (poezi të zgjedhura, Edition Korrespondenzen, Wien, 2010.) *Portret s britvama*, (poezi të zgjedhura, Treći Trg, Beograd 2010.) *Cada oliva és un estel fos*, (poezi të zgjedhura, Institució de les Lletres Catalanes, Barcelona 2010.) *Predmeti*, (poezi të zgjedhura, Antolog, Skopje, 2012)

Kruno Llokotar

SELVIA

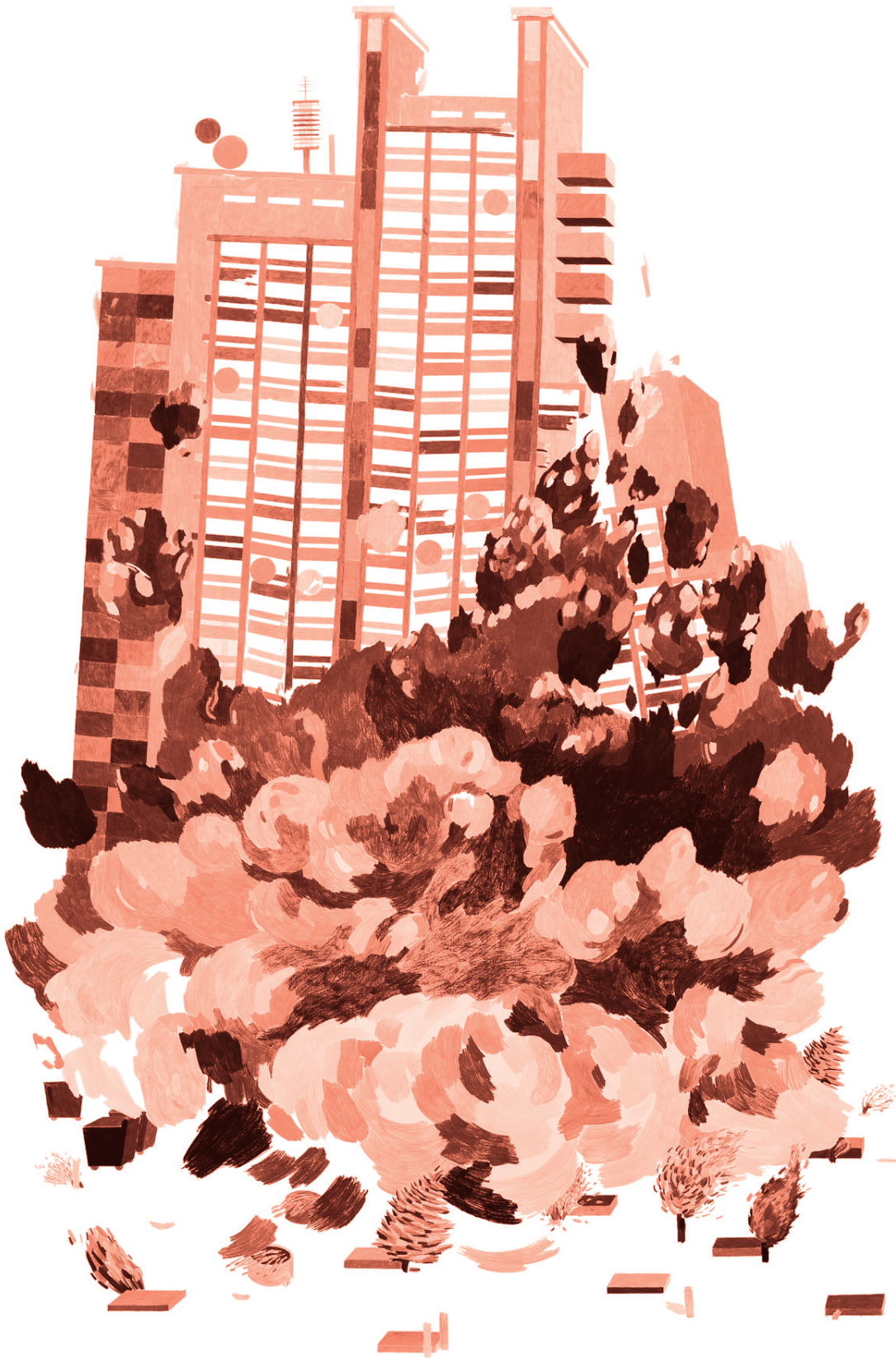
Selvia është dru gjithëmbajtës, në rradhë të parë mesdhetar, i Van Gogut dhe i varrezave. Atëherë le të fillojmë nga fundi, se varri edhe është fundi, madje edhe për ata që besojnë në jetën e varrit, fundi i një faze.

Selvinë më së shpeshti e gjejmë në rreshtin solemn i cili i rrethon udhët dhe shtigjet e varrezave, në flladin të cilin na e ofron teksa meditojmë për shpirtrat e të afërmeve dhe për jetën. Mirëpo, duhet thënë menjëherë se selvia nuk rritet më me qejf në varreza sesa diku tjetër, që dikush të mos mendojë se afërsia e kufomave i pëlqen posaqërisht, por që atje e mbjellin njerëzit. Pyetja është se pse nga e gjithë flora e fortë e lartë bash selvia e ka fituar privilegjin të jetë afër njeriut në çastet e vështira?

Forma e saj është unike – e lartësuar, shtati i drejtë e maja

e hollë sikur evokon linjën e mirë e të mirëmbajtur dhe rininë e amshueshme, josh krahasimin me kariatida. Van Gogut selvia ia kujtonte obeliskun.

Po të shikohet ajo formë nga afërsia, po t’i afrojmë hundën, përveç se do ta ndjejmë *aromën shumë të këndshme* të cilën Origeni e konsideronte të shenjtë, do të shohim se degët i ka si të shtypura. Selvia është dru i rrallë i cili sikur të jetë krijuar për herbarium. Degët i ka gati dydimensionale. Si e tillë kërkon të jetë e regjistruar. Por ato degë të shtypura me degëzimin e tyre të rregullt nga të gjitha anët krijojnë formë të rregullt, madje simetrike – që gjithmonë zgjon kënaqësi në sy dhe mendje – na largon nga natyra dhe na vendos në sferën e civilizimit, rendit dhe punës. Selvia është fillimisht skulpturë, dhe pastaj natyrë.

Për më tepër, ta përcjellësh të ndjerin përmes alesë me selvi do të thotë të ecësh nëpër alenë antike të kariatidëve që kanë aromë, të ndjesh se aty ngjan diçka me rëndësi, diçka që ka lidhje me të kaluarën, të lashtën, qetësuesen. Nëse selvia me majen e hollë dhe të drejtë, e cila sikur të jetë krijuar në rrotën e poçarisë, simbolizon linjën e mirë, rininë dhe civilizimin, mund të themi se ajo rini krijon rrugën për në amshim, sikur e lidh me lashtësinë teksa të rinjtë i përcjellin të vjetrit, e jeta vazhdon tutje. Kolonat me selvi janë të qeta e dinjitoze, të drejtuara nga qielli, si udhërrëfyese për të ndjerin.

Prandaj nuk është për t’u habitur që selvia që në kohën antike ishte e lidhur me Hadin. Dhe flladin, shpirtin. Mund të ketë ndodhur që atë lidhje ta kemi trashëguar dhe in-korporuar në arkitekturën e varrezave. Në ndërkohë jeta në varr u zhvendos nga nëntoka, të cilën selvia me rrënjët e saj të forta e të shpërndara mirë ndoshta ka mundur edhe ta arrijë, në qiell, të cilin e tregon me maje.

Selvia është e mirë për varreza edhe për faktin se hesht, se nuk gumëzhin e ulërin, por vetëm shushurit, maja e saj është e qetë, në ato degë të shkurta vështirë të bëhet ndonjë qerdhe, aty vështirë ndalen shpezët të cilët do të mund ta prishinin qetësinë e varrezave apo me jashtëqitje, larg qoftë, ta ndyejnë atë vend të shenjtë.

Selvia nuk lë shumë gjurmë, është e lehtë për mirëmbajtje, diskrete, taman ashtu si duhet të jetë në varreza, nuk është ndonjë dru gjithërinës shkapërdar që vit për vit i shkund gjethet apo ndonjë bredh që shtrihet shumë, nga të gjitha anët. Gjethet e saj të holla fshihen lehtë nga pllakat e mermerit dhe të betonit, e me praninë e saj, si roje e nderit, gjithkujt i jep dinjitet. Si gjithëmbajtëse dhe dru që rritet ngadale dhe gjatë – jeton edhe deri në 500 vjet – aspiron për amshim.

Edhe frutat i ka modestë, joimponues. Boçat janë më të vogla nga gjithëmbajtëset tjera, të rrumbullakta, duken sikur topthat e fryrë të krishtlindjeve me dhimbje dhëmbi. Kur i lëshojnë farat, mbesin për një kohë të gjatë të varura në maje, nuk bombardojnë rreth e rrotull sikur boçat - kamikazet. Boronicën e ka kushërire të largët, e thuja e zëvendëson në gardhet e gjallë, sepse selvia rritet shumë ngadalë, dhe prapëseprapë kërkon një distancë të duhur nga selvia tjetër. Selvia nuk është për gardhe, gardhet ndajnë, e ajo bashkon, jo vetëm qiellin dhe tokën. Selvia është më parë fqinje sesa gardh. Dhe një fqinje vërtetë e mirë, e përmbajtur si ideali skandinav i komunikimit. Ajo është dru që i pëlqen të jetë në plan të dytë dhe nga atje ta mbështesë qiellin. Përndryshe, as Skandinavinë e përmendur e as të ftohtin e madh nuk e duron.

Por e gjithë kjo është vetëm në dukje kështu, e përmbajtur dhe e distancuar, e gjithë kjo është ashtu derisa nuk i afrohet zjarri. Atëherë shihet se selvia është shllager, „zjarri nën akull “. Mjafton t’ia shihni tërësinë nga trungu e deri te maja më e lartë dhe pa gabim do të vëreni se selvia ka formë flake. Sikur kur ndizet fija e çibritit, sikur amfora nga flaka po e lëpin qiellin; ajo amforë, ajo formë e obeliskut, flakës, tashmë është e shënuar në formën e selvisë. Mendoj se për këtë arsye edhe Van Gogu e ka dashur veçanërisht. Selvitë e tij janë flakë të blerta të ngritura nga toka në drejtim të flakës diellore apo yjeve shndëritëse.

Selvite mesdhetare posaqërisht nuk e kanë lehtë. Ato sikur presin flakën e tyre, inkuzicionin, cigaren e gjuajtur diku afër apo raketën e shkrepur nga jahti i bardhë që do të vallëzonte në maje, pijanecin kokëbosh i cili do ta shkundte zgarën nën trung apo në boçën e afërt... E pastaj flakët veç do ta lëpijnë selvinë, sikur gjuha zarfin, dhe përmes shkallëve të degëve të saj do të hipin në qiell. Postaj selvia do të hidhet në valle me ije, ajo valltare nga Gitanesi, do të vërtitet e do të kërcasë, si fitili do ta zgjerojë fuqinë e flakës, diellin e mpirë do ta kthejë në çast, rrëshira do të pëlçasë dhe derdhet, tymi i zi do të ngritet, maja do të bëhet pishtar dhe do të dërgojë mesazhe të zjarrra – degët e saj si velat e zjarrrë do të fluturojnë të bartura me turbulencë të ajrit të nxehtë. Kur digjet selvia, u vie era vajrave të cilat me zell i ka mbledhur në trung, përnjherë zjarri e përqafton, e përshkon si dashnoren, e ajo veç zgjatet, zgjerohet, digjet për një kohë dhe pastaj rrënohet në skeletin e saj, bëhet hi i zi.

Nuk e di se çka ndodh me rrënjën e saj të madhe, por të mbledhësh rrëshirë dhe vajra për shekuj, dhe me pamjen e flakës së shpejtë në vete, ashtu siç jeton selvia, me siguri se nuk është lehtë.

Përktheu: Qerim Ondozi

Nenad Jolldeski

KU JE POET?

Kjo natë kundërmon djersë. Lodhja është grumbulluar në qytet. Kërthizat e asfalteve zgjerohen deri në thellësinë e dhimbshme. Njerëzit rendin nëpër rrugët e parëndësishme dhe llomotisin në vete. Demonët e vjetër thirren në pikëllimin e tyre dhe si hije tërhiqen nëpër kapotat e tyre të gjatë. O, ku je? Ku je tani, poet, që ta qepësh natën me vargje dhe verë të kuqe të derdhësh për këtë kohë që më gëlltitë në nofull nga heshtja? Ku je që t’i shërosh plagët e qytetit të kobshëm dhe me melhem prej vargu në magji ta ringjallësh mbi njeriun e pikëlluar? Ku je, ku je, poet, ti që e çel universin, që ta mbyllësh mallkimin që po përulet? Këtë natë und dhe ti jemi në gjumë. Poeti fshihet ndoshta në mjegull, ndërsa vargjet u mbështollën në re të zezë.

Përktheu: Rexhep Bajrami

Halil Matoshi

PËR STÉPHANE HESSEL

Tue kërkु lirinë
u bana shtrumulluq e zuna vend mu n’zemër
të një luleje si ‘i fetus n’Mitër Nane
midis tokës e qiellit dhe n’midis t’midisit
e thash ma mirë s’ka...
dhe prita e prita pikë ujë s’ra
as bletë s’u ul me marrë nektar

u ula me ‘i cep udhe plot pluhun
i lodhun po pres autobusin
seç e lshoi i Lumi Zot ni shi
vend i terun s’më mbeti

masanej u ula në ni gosti me sofrën plot begati
kafshatë n’gojë s’shtina
pabzâ hyna n’Katedralë letre
n’Sh’pinë e qenies
i nemitun

i ulun mbi një kafkanë pështyj lirinë
s’kam etje as uri
asgja nuk pres për bë
indinjohem...
nuk ngritem as s’ulem mâl

MILOŠ ŽIVANOVIĆ (1976, Beograd) – shkrimtar dhe njëri nga katër redaktorët e suplementit kulturor propagandistik *Beton*. Ka botuar dy libra me poezi, *Ignore The Nightmare In The Bathroom (Injoroje Makthin në Banjo, 2006.)* dhe *Lirika pasa (Lirika e Qenëve, 2009)*; përmbledhje tregimesh *Kubernetes – priče o pilotu (Kubernetes – Tregimet mbi Pilotin, 2008.)*; romanin *Razbijanje (Shpartallimi, 2011)*. Veprat e tij janë të përkthyer në gjermanisht, polonisht dhe shqip. Me bordin redaktorial të *Betonit*, ka përgatitur dy libra, përmbledhje me ese dhe artikuj satirikë: *Srbija kao sprava (Serbia si mjet, 2007.)* dhe *Antimemorandum-dum* (2009). Me bordin redaktorial të *Betonit* dhe me kolegë nga Prishtina, ai mori pjesë në projektin e dy antologjive: *Nga Beogradi, me dashuri* dhe *Iz Prišine, s ljubavlju (Nga Prishtina, me dashuri)* (2011). Ai është redaktor në shtëpinë botuese “Algoritam” në Beograd.

NENAD JOLDESKI u lind në Strugë, Maqedoni, në vitin 1986. Ai studion letërsi të përgjithshme dhe krahasuese në universitetin shtetëror “Blaze Koneski” në Maqedoni. Joldeski është autor i librit të shpërblyer „Штамта на Енхалон” (Heshtja e Enhalonit) – përmbledhje tregimesh të shkurtra, të shkruara në dialekt dhe zhargon, 2009. Libri i tij i dytë titullohet „Секој со своето езеро” (Secili me liqenin e tij), 2012. Ai është njëri prej themeluesve të “Group Wezdensky” – grup i hapur artistik, i cili bëri disa shfaqje teatrore: Einstein Dreams nga Allen Lightman, Insomnia nga Dimitrie Duracovski dhe The Old Woman nga Danil Harms. Tregimet dhe poezitë e tij botohen në disa antologji, gazeta dhe blogë.

OLIMBI VELAJ Është diplomuar në Fakultetin e Filologjisë të Universitetit të Tiranës më 1996. Më 1997-1998 kreu studime krahasuese pasuniversitare, «Baladat në Ballkan» pranë Universitetit shtetëror të Sofjes, në Bullgari, «Sv. Kliment Ohridskin», Departamenti i Folklorit dhe Antropologjisë. Më 2008 përfundon studimet pasuniversitare për letërsi dhe merr një

Ivana Simiq Bodrozhiq

Carmen dhe Carlosi
Brodhën gjithandej nëpër botë
Në ndjekje të bursave letrare
Të përndjekur nga Kuba.

Carmen dhe Carlosi
Para nesh vallëzojnë tango
Në oborrin e shtëpisë rezidenciale në Graz
Në prehër e kam djalin e tyre tre vjeç
Milloshin (pas Millosh Formanit)
Emri i të cilit nuk është në
Regjistrin shtetëror të emrave të lejuar,
Vetëm një nga mëkatet e tyre
Me dorën e tij të zeshkët
Ma ledhaton sisën,
Kënaqem.

Carmen dhe Carlosi
Qeshin, marrin në thua dhe gati e përmbysin tryezën
Me ullinj dhe gotat e verës
Milloshi i picërron sytë, merr frymë thellë dhe thith
gishtin e madh.

Carmen dhe Carlosi
Mbeten gjatë në oborr
Nëpër dritaret e hapura depërton tingulli i gjuhës
Që e flasin me njëri-tjetrin
Carmen dhe Carlosi.

Dragana Mlladenoviq

ÇIZMET

dje desha të shëtis
i mbante çizmet e mia
pas shpine dhe prerazi thoshte jo
jo jo në fund edhe ajo vetë
u vesh
u mbath
dhe shkoi me mua në park
fort më mbante për krahu

Përktheu: Anton Berishaj

diplomë master, në Fakultetin e Filologjisë në Universitetin e Tiranës. Punon si gazetarë që prej vitit 1993 në disa gazeta e revista kryesore në vend si dhe në radio. Aktualisht është pedagog e letërsisë në universitetin publik «Aleksandër Moisiu», në Durrës dhe doktorante për letërsi pranë Qendrës së Studimeve Albanologjike, në Tiranë. Më 1998 botoi librin e parë, një vëllim me poezi «Castet vdesin nën akrepa orësh» dhe më 2003 botoi «Qenia pasdite». Është përkthyesë e një antologjie të poezisë klasike bullgare, në kuadrin e një projekti ndërballkanik më 2006.

OLJA SAVIČEVIĆ IVANČEVIĆ (Split, 1974), poete dhe shkrimtare. Është autore e përmbledhjeve me poezi: „Bit će strašno kada ja poras-tem” (1988), „Vječna djeca” (1993), „Žensko pismo” (1999), „Puzz-lerojc” (2006), „Kućna pravila” (2007), librit me tregime „Nasmijati psa” (2006) dhe e romanit „Adio kauboju” (2010). Për librin „Nasmijati psa” u shpërblye me „Prozak”, fitoi çmimin e parë „Ranko Marinković”, të gazetës Večernji list për tregim të shkurtër si dhe çmimin „Kiklop” për përmbledhjen më të mirë me poezi, „Kućna pravila”. Romani „Adio kauboju” u shpërblye me çmimin e T-portal për romanin më të mirë në Kroaci për vitin 2011, si dhe me çmimin e “Slobodna Dalmacija” për art „Jure Kaštelan”, ndërsa tash për tash kjo autore po shkruan edhe një dramë. Poezi dhe proza të kësaj autoreje u botuan e u përkthyen nëpër revista si dhe nëpër libra, në pesëmbëdhjetë gjuhë të botës. Ajo është përfshirë në përmbledhje të antologjive vendëse dhe të huaja. Jeton dhe punon në Split, si shkrimtare e pavarur. Shkruan kolumne në gazeta dhe në portale, dhe bashkëpunon edhe me teatro si shkrimtare e songëve dhe dramaturge.

NICK DUBOIS ka studiuar në Institutn Courtauld për Art, në Londër, dhe është kurator i pavarur duke punuar me artistë, shkrimtarë dhe komunitet- et e prekura nga konflikti. Ekspozitat e fundit përfshijnë bashkëpunimin me poetin Ruth Padel rreth *Darwin: a Life in Poems* (Darvini: Jeta në Po-ezi), dhe *Fabric of War* (Fabrika e Luftës), e krijuar në Lindjen e Mesme

Ne ende nuhatemi
Jemi më të mirë se ç’jemi
Ngrihemi dhe shkojmë në dhomë
Në shtrat jemi gjithë ditën e lume.

Më kujtohet që Carmen kujdesej për pleqtë nëpër shtëpitë e Barcelonës
Diku e zura që Carlosi kishte shkuar pas një vajze në Krakow
S’ka mundësi që Milloshi ta mbajë mend atë mbrëmje kur ledhatohej me sisat e mia
Ishte djaloshi më i bukur me veshë të mëdhenj që kurdoherë ta kem parë.

Ti gjithmonë vallëzon i vetëm me sy të mbyllur
Unë gjithmonë ia ul zërin muzikës që ti e lëshon
Carmen dhe Carlosi e thyen tangon,
Ku do të ikim ne?

Përktheu: Anton Berishaj

Dragana Mlladenoviq

VIZË LEJEQËNDRIMI

luba ka duar të vyeshme
luba e ka të bijën bogdanka dhëndrin
biolog nipin tomën
ka ardhur që t’iu gjendet

luba ka vizë lejeqëndrimi
për çdo natë e ëndërron visin e saj

luba ka duar të fuqishme

më ngrejnë më afrojnë
më mbështesin më marrin me vete

Përktheu: Anton Berishaj

për Imagjinimin e Pages në Poezi Ndërkombëtare. *Parnassus Paper* gjatë festivalit Polip është më i fundit në serinë e projekteve me Qendrën Sou-thbank të Londrës, duke e sjellë festivalin Pllip tek Poetry Parnassus – mb-ledhimi global i poetëve për Lojërat Olimpikë të vitit 2012.

ROMAN EHRlich u lind në vitin 1983 në Aichach. Ka studiuar letërsi bashkëkohore gjermane në Institutin e Letërsisë Gjermane në Leipzig dhe në Freie Universität Berlin. Ishte redaktor i antologjive Edition NBL dhe Tippgemeinschaft. Drama e tij “Klappenstück” u inskenua në teatro të ndryshme në vitin 2010. Ka botuar disa copëza të shkurtra proze, ndërsa dhe tash punon në një roman, për të cilin ka fituar bursë nga Kulturstiftung Sachsen. Mekanizmat e kujtesës dhe të identitetit, përdorimi i imazheve grafike, dizajnit dhe arkitekturës për të shpërfaqur ide dhe ideologji në shoqëri, qytete dhe kombe janë temë e vazhdueshme në veprat e tij.

SAŠA ĆIRIĆ (1975., Pirot) Ka diplomuar në Fakultetin e Filologjisë në Beograd (grupi i letërsisë dhe gjuhës serbe tek letërsia e përgjithshme). I punësuar në Radio Beograd 2 ku përcjell letërsinë bashkëkohore serbe, ish-jugosllave dhe të ballkanit. Ka publikuar librin e vështrimeve letrare dhe eseve “Užici hermeneutike” (Zrenjanin, 2009) si dhe publikim monografik të katër novelistëve ma-lazezë “Ujed istorije” (Ulqin, 2009). Ai shkruan recensione për veb portalin Booksa, të përjavshmen Novos-ti nga Zagrebi dhe për Beton. Koha pas kohe shkruan edhe komente politike. Ai është njëri prej katër redaktorëve të Betonit dhe bashkëredaktor i librave: “Srbija kao sprava” (Beograd, 2007) dhe “Antimemorandum-dum” (VBZ, 2009). Është njëri prej redaktorëve të antologjisë së tregimeve bashkëkohore nga Serbia “Nga Beogradi me dashuri” (Prishtinë, 2011.). Jeton në Beograd.

Sasha Illiq I DASHURI JETON,

Vërtet kam menduar në një çast se politika dhe opinioni publik asnjëherë nuk do të reagojnë në atë me të cilën unë merrem. Në ndërkohë, ka ardhur deri te anashkalimi në kuptimin e asaj punës sime: unë kam menduar se po merrem me *literaturë* derisa shteti ka ardhur në përfundim që unë në fakt jam i dhënë pas terrorizmit. Literatura dhe terrorizmi (s)kanë pasur ndonjëherë ndonjë gjë të përbashkët në shoqëritë e rregulluara. Natyrisht, mund t’i marr me mend mjeranët si puna e shkrimtarëve të pakuptuar, të cilët mbërthehen me vëllimet e shumë librave të tyre dhe vetëdigjen në ndonjë shesh. Mirëpo edhe ajo është më shumë ndonjë lloj i rebelimit sesa terrorizëm. Gjithashtu, do t’mund ta merrja me mend ndonjë student i cili nga terraca e Fakultetit Filologjik në Beograd i gjuan kalimtarët me vëllimet e Dobrica Qosiqit, Matija Beqkovićit, Brane Crnčevićit, Desanka Maksimovićit dhe artistëve të tjerë (jo)terroristë, natyrisht nga rebelimi kundër sistemit të arsimit i cili u bë aq i padurueshëm dhe i ngulfatur me mite nacionaliste sa

të prodhojë parti politike si Dveri srpske¹. Por nuk janë vetëm Dveri ata që e kanë formuluar programin e tyre politik si *antiterrorist*. Edhe partitë e tjera të cilët tani garojnë në zgjedhje e trajtojnë kulturën bashkëkohore si *terror*. Beretat e kuqe menjëherë pas vrasjes së kryeministrit Gjorgjiq e kanë reklamuar zanatin e tyre. „Terrorizmi është sëmundje! Lajmëroni mjekun!” shkruante nëpër bilborde. Terrorizmi atëbotë para së gjithash kishte të bënte me aktivitetet e shqiptarëve në jug të Serbisë, e mjekët ishin ata, Legjia me shoqëri. Primariusë, specialistë për copëzimin e mishit. Sot, programet politike partiake në Serbi nënkuptojnë moto të njëjtë vetëm se ajo ka të bëjë me njerëzit që mendojnë ndryshe: ata janë terroristë. Mund të vijnë nga cilado sferë e jetës: ajo e prodhimit të automobilave (mund të kryejnë diversion derisa politikani gjatë kampanjës pozon në modelin e ri të automobilit), ndërtimtaria (mund ta derd-

¹ Lëvizje nacionaliste serbe

hin një kovë me bojëra në kokën e ministrit i cili viziton punimet), shëndetësia (sekretarit të krahinës mund t’ia kyçin infuzionin e gabuar), hotelieria (provuesit e pijeve nëpër kokteje mund ta *mbyllin njërën* sy kur të vërejnë ca gjëra të çuditshme në lëngjet e servuara e që prapë politikanëve mund t’u shkaktojë diarre dhe dështim të koktejit, dështim të negociatave rreth vendeve të reja të punës etj.). Përfundimisht, terroristët më të rrezikshëm mund të vijnë nga sfera e arsimit dhe kulturës. Dje, ta zëmë, studentët e Universitetit të arteve e mbyllën dekanin dhe zëvendësministrin e arsimit në ndërtesën e Rektoratit, duke kërkuar që të zvogëlohet çmimi i shkollimit. Ministri Zharko Obradović plot mllef konstatoi se ky është akt i pashembullt, për pak sa nuk e tha atë që e mendoi që në fillim: se ky është *akt terrorist*. Ajo do t’i mundësonte hapësirë shumë më të gjerë manovrimi për punë në reformën e arsimit, nga miku i vet partiak Daçiçi do të mund të huazonte një repart policor dhe ta kryente punën shumë shpejt. Pastaj studentët nuk do të ngrenin krye dhe askujt s’do t’i binte ndërmend ta mbyllte Rektoratin. Dhe në fund i vjen radha kulturës si strofulli më i rrezikshëm i terrorizmit. Kjo u dëshmuar si evidente dimrin e kaluar. Kur unë së bashku me anëtarët e tjerë kërkuam të botohej versioni i plotë i tekstit të kolegut tonë nga Mali i Zi – Andrej Nikolaidisit, ne u shpallëm terroristë. Shumë shpejt pas kësaj, Sreten Ugrićiqi, nënshkruesi i peticionit të Forumit të shkrimtarëve, u shkarkua nga pozita e drejtorit të Bibliotekës Kombëtare të Serbisë, e me ardhjen e drejtorit të ri, edhe unë u shkarkova nga pozita e redaktorit të produksionit botues të bibliotekës në fjalë. Biseda nuk zgjati shumë, më thanë t’i liroja hapësirat në të cilat deri atëherë punoja dhe të shkoja në bodrum që të çlodhesha pakëz nga e kaluara punuese. Ashtu edhe bëra.

Tani rri në atë bodrum. Përreth meje bredhin bubuzhelat. Një ditë njëri më kishte hipur në krahun tim të majtë dhe po vështronte me kujdes atë që po shkruaja në kompjuter. Në një moment vura re se dikush po më vëzhgonte nga një afërsi e padurueshme. Kur u ktheva, u takova me shikimin e tij postatomik. Shpejt e shpejt ia futa një kolkallë, e rrëzoja për toke dhe pas një mundjeje të shkurtër, e shkela mirë e mirë. Vazhdova të shkruaj, por ndjenja e keqardhjes për atë bubuzhel të mjerë i cili ishte i vetmi që kishte treguar interesim për punën time, nuk më linte të qetë.

Tani i jam ekspozuar bojkotit të kolegëve në bibliotekë. Shumë prej tyre nuk më flasin më. Kjo m’i kujton ato rrëfime mbi banorët e Hotelit komninternesk² „Lux” në vitet tridhjetë në Moskë. Në atë kohë, delegatët që ishin nën dyshimin se po punonin për shërbimet e huaja i ekspozoheshin bojkotit, duke i përgatitur për *proceset moskovi-ke* që pasonin. E për mua e dinë me siguri se çfarë kam shkruar rreth projekteve nacionale, enciklopedive, Srebrenicës, mitingut „Kosova është Serbi” dhe rreth gjërave të tjera kapitale. E dinë mirë që kam bashkëpunuar me do shqiptarë atje nga Kosova në projektin e antologjive të dyanshme. Ajo ka qenë diçka e padurueshme për shumicën prej tyre.

Fatmirësisht, ende ka shpresë. Këto ditë ka përfunduar ankandi shtetëror i librave. Shikova regjistrin e librave të shitura në ankand dhe kuptova se 23 biblioteka në Serbi (nga 177) e kanë kërkuar librin *Iz Prištine, s ljubavlju* (Nga Prishtina, me dashuri) për fondin e tyre. Ndoshta ia vlen të rrih në podrum me pjesën tjetër të familjes së bubuzhelit e cila herë pas here më viziton dhe i shikon shkrimet në tavolinë. Nuk po i nguci më. Teksa po i shikoj se si lozin rreth kapësës për letra, koha kalon më shpejt.

Mik i dashur, shpresoj që je mirë dhe që rrethi yt ka më shumë mirëkuptim për punën me të cilën merresh: literaturën dhe/ ose terrorizmin. Madje edhe ke shkruar rreth kësaj. Veç të mos mendojë dikush se e ke ndërmend ta rrëzosh kullën e Ajfelit, ose, larg qoftë, katedralen në Prishtinë. Kjo do të ishte vërtet keq. Keq për të gjithë.

Derisa kjo të mos ndodhë,
të përshëndes dhe shpresoj të takohemi shpejt
në Prishtinë ose kudo qoftë tjetër.

Beograd, 12 prill 2012

Miqësisht,
Sasha Illiq

Përktheu: Qerim Ondozi

Jeton Neziraj

I DASHURI SASHA,

Serbia e juaj vërtetë ka filluar të më frikësojë. Në vend se të zbutet, ajo ka filluar të egërsohet edhe më tepër. Kush dreqin i bie në fije se nga ç’sëmundje lëngon. Adem Demaçi, ish i burgosur politik nga koha e ish Jugosllavisë, tani kryetar i Lidhjes së Shkrimtarëve të Kosovës, dikur thoshte: tani që ne shqiptarët u çliruam nga serbët, duhet t’u ndihmojmë serbëve të çlirohen nga vetvetja. Kështu disi. Por, pa droje, sepse Demaçi tani është duke u ndier mirë në gjirin e kësaj qeverisë tonë, e cila i ka dhënë auto-mobil e pension të majmë, dhe nuk ka ndërmend të mer-ret as me ju, e as me ne.

Disi, ndoshta nuk është e hijshme t’ju shesim mend dhe t’ju tregojmë se si bëhet shteti, por vërtet, nga këto që ke shkruar ti, por edhe nga ato që dëgjojmë nga mediet, nuk i keni punët bash mirë. Mik, i keni punët pisk dhe prandaj ne po duam t’ju ndihmojmë. Veçse, mos po na ndodh më e keqja e të zhytemi bashkë në mut. Sepse, i zhyturi, ka tendencë ta ngulfatë dhe ta marrë me vete shpëtimtarin potencial. Prandaj, duhet të kemi kujdes!

Epo, gjithsesi, për fillim, disa këshilla miqësore mbase mund t’ju hyjnë në punë. Nga kjo eksperiencia e jonë e vogël, si shtet fort i ri, ne megjithatë mund t’jua përcjellim disa modele të qeverisjes dhe shtetndërtimit. Natyrisht, janë këshilla gratis.

Së pari, ju atje keni rrymë elektrike pak si tepër. Rryma e tepërt e lazdron popullin, e përgjumë. Aplikojeni modelin kosovar. Pak rrymë, pak terr. Kjo ndihmon. Terri i kthjellë njerëzit, i bënë më vigjilent. Kërkoni nga qeveria juaj të korruptohet edhe më. E di që është e korruptuar, por nuk mjafton. Jua themi nga përvoja. Një qeveri e korruptuar i ndihmon proceset demokratike. Oh, dhe mos të harroj: vidhni vota në zgjedhje sa më shumë. Or mik, a më kup-ton? Vidhni, sepse kjo ju ndihmon. Sa më shumë vota që vidhen, aq më stabile është Qeveria. Gjithashtu, nëse qe-veria juaj akoma nuk i ka blerë të gjitha mediet, i thoni ta bëjnë një gjë të tillë sa më parë. Kjo është çështje prioritarë. Të gjitha mediet, të shtypura dhe elektronike. Lërin ato përralla për mediet e lira. Media është e lirë vetëm nëse punon për qeverinë.

Tash disa këshilla të imta, por që ndihmojnë: spitalet, dimrit, duhet të jenë sa më të ftohta. Pacientët duhet

të mërdhijnë. Duhet të keni gjithmonë mungesë ilaçesh. Mostrat që i merrni për ekzaminim nga pacientët duhet t’i mbani në shishe të coca-colës. Shishja duhet të pritet në gjysmë, me gërshërë, sharrë ose edhe me thikë. Eh, e di që je i befasuar. Por, shishja e coca-colës ka aftësi të... Nejse, të jesh i sigurt se kështu është më mirë. Hapni sa më shumë ordinanca për transplatim ilegal të organeve. Kjo nuk ka lidhje me «Shtëpinë e verdhë». Duke u shitur organe të huajve, ju kështu i forconi lidhjet me faktorin ndërkombëtar. Ne mund t’ua huazojmë përkohësisht Dr. Jusuf Sonmez-in. E di që policët i keni të egër mjaft, por nuk mjafton, duhet t’i keni edhe budallenj. Sa më budal-lenj që t’jetë e mundur. Paj po, si puna e atij Daçiqit që ke përmendur në letrën tënde. Por sa më shumë të atillë. Çka i keni ato teatro me atë repertor të mbushur me drama të huaja, të dyshimta. Ajo gjë është e rrezikshme. Kthejuni dramaturgjisë autoktone ruso-serbe sa më shpejtë. P.sh, pse të mos inskenohet ndonjë dramë e Dobrica Cosic-it? Mbase ai nuk ka shkruar drama, por bëjani disi. Ai edhe mund ta shkruaj një, në shpejtësi. Një dramë ku perso-nazhet vajtojnë, ama në kuptimin e plotë të fjalës vajtojnë «për humbjen e Kosovës». Krijoheni modelin serb të Chuck Norris-i, siç e kemi ne Halil Budakovën, ta zëmë. Funk-sionon për bukuri. Ne këtu kemi «qenin e Sharrit», ju atje mund ta keni «qenin e Shumadisë», ne këtu e kemi një deputet detektiv si Sherlock Holmes-i, por që ka emrin e koduar «Kamishi», ju atje mund ta krijoni një të ngjas-hëm, p.sh, mund ta quani «Suxhuku» e kështu me radhë e kështu me radhë. Dhe, që ta dish, këto që sapo i shkrova, që moti janë në dispozicion të shërbimit sekret kosovare. Sepse, shërbimi ynë ua lexon mendjet njerëzve. Mendoni nëse edhe ju mund ta krijoni një shërbim informativ si ky i yni. P.sh. mund ta quani me emër të koduar «TACI».

OK. Këtu po përfundoj. Tani, po i kthehem çështjeve tjera që ke ngritur në letrën tënde. Gati-gati ndajmë të njëjtën histori personale. E kam humbur punën në Teatrin Kom-bëtar të Kosovës, ose si kam qejf të them unë, «puna më ka humbur mua». Aktakuza: për shitje të interesave të

Atdheut. Demek, si antikombëtar. Por, jam i ngatërruar, sepse nuk e kam të qartë a është fjala për «kombin shqip-tar» apo për «kombin kosovar». Pra, më duhet ta zbuloj kundër cilit komb paskam qenë. Por, për dallim prej teje, unë me kohë pata përgatitur një «exit strategy», meqë, dorën në zemër, nuk ua kisha besën fort këtyre të politi-kës. Tani edhe unë jam në një bodrum të errët, me lagësh-ti, pa dritë, e të cilin po mundohem ta kthej në hapësirë kulturore. Si punë alkimie! Por së paku, këtu ku jam, nuk më kapin dot. Paj, pushteti i ka duart e gjata, ama, kjo birucë ku jam tashti, nuk ua mbush syrin, prandaj po sh-presoj të më lënë të qetë.

Dhe kështu, derisa ditët po palosen njëra mbi tjetrën, në këtë pranverë të ftohtë të vitit 2012, unë po vazhdoj të mendoj: ç’lumturi e pafund për të gjithë ne që jetojmë në Kosovë. Lisat, arat, fushat, malet, kodrat, qytetet e fs-hatrat e Kosovës, gjithçka që na rrethon po lulëzon, po lulëzon madje edhe krimi i organizuar.

Nga këtu, nga ky vend i bekuar, po të çoj të fala, me sh-presën që kemi me u pjekë shpejt, k’tu në Prishtinën e lumtur, apo në Beogradin e frikshëm.

Prishtinë, 26 prill 2012

Miqësisht,
Jeton Neziraj

P.S.

Po t’i përcjelli edhe disa fakte për Kosovën, e të cilat mbase nuk i ke ditur:

- Një profesor në Universitetin e Prishtinës mund ta ketë rrogën mujore deri në 8,000 euro;
- Thuhet se papunësia në Kosovë shkon deri në 50%;
- Ministri i Punëve të Jashtme, zv. Kryeministri dhe një dajë i imi janë në konflikt të vazhdueshëm se cili është duke sjellë më shumë njohje ndërkombëtare për Pavarësinë e Kosovës;
- Nafta në Kosovë është gjysmë naftë e gjysmë ujë;
- Hoteli Grand në Prishtinë yjet i ka në qiell;
- Presidentja jonë ka një lyth në gishtin e vogël të këmbës së majtë.

Agron Tufa

PENGU

“I tmerrshëm! Pikon dhe shkrihet në dëgjimin e vet!”

Boris Pasternak -

“Kopshti”

Me çapet e shiut rrëzohet përtokë, një hije që shket n’errësirë. Kjo degë në kopsht e rrok a s’e rrok, ç’ia shtiu atë drithëtirë?

Me barrën që mbajti tundet sikur një “po” dhe një “jo” të kumtojë. Po barra e Hijes rëndon si një gur dhe fshihet pas shirash të pshojë.

Me çapet e shiut e ndjej si ofshan ky peng i një Shpirti pa mort... nga cila kohë, cila rrënojë, dhe cilin ka zgjedhur t’ia thotë?

Po shiu ahtin e Bujtësit e fsheh gjethnajës me fruta-purpur... Mos kopshtin ndërgjegjja e ngjeth ende e krimit që ndodhi dikur?

Mos ndoshta ky Shpirt kurrë s’do ikë, mos ndoshta shirash pa fund, pezmin e vet e zbraz pikë-pikë ndërgjegjen e kopshtit të mundë?

SAŠA ILIĆ u lind në vitin 1972 në Jagodina. Ka diplomuar në Fakultetin e Filologjisë në Beograd. Ai ka botuar si bashkëautor i projektit Odisej (1998, bashkë me D. Bošković), tregimet *Predosećanje građanskog rata* (Parandjenjat e luftës civile, 2000), romanin *Berlinsko okno* (Dritarja e Berlinit, 2005/2006) si dhe romanin Pad Kolumbije (Rënia e Kolum-bisë, 2010). Saša Ilić ka përgatitur Pseći vek (Shekulli i qenit, 2000), një përmbledhje e prozatorëve të lindur pas vitit 1970. Ai është njëri nga themeluesit si dhe redaktor i suplementit ***Beton*** (www.elektrobeton.net). Bashkë me bordin redaktues të suplementit (Beton) ai ka përgati-tur dy libra me ese dhe artikuj satirikë: Srbija kao sprava (Serbia si mjet, 2007) dhe Antimemorandum-dum (2009). Ai është autor i shtëpisë botuese Fabrika knjiga (www.fabrikaknjiga.co.rs) nga Beogradi si dhe anëtar i shoqatës jozyrtare Forum pisaca (Forumi i shkrimtarëve).

SIBEL HALIMI është sociologe. Merret edhe me poezi dhe me trajtimin e problemeve të ndryshme socio-filozofike. Ka botuar artikujt të ndry-shëm në këtë frymë në revistat: “Shekulli”, “MM”, “Gaia”, “Ars” si dhe në shtojcën për kulturë të së përditshmes “Koha Ditore”. Deri tashti ka të botuar librin me poezi, “Kopshti i Mëkateve”, ndërkaq libri i saj i dytë në dorëshkrim pret botimin. Aktualisht është projekt me-naxhere në Qendrën Kosovare Për Studime Gjinore në Prishtinë. Më herët ka punuar në KIPRED dhe KCSE. Jeton dhe vepron në Prishtinë.

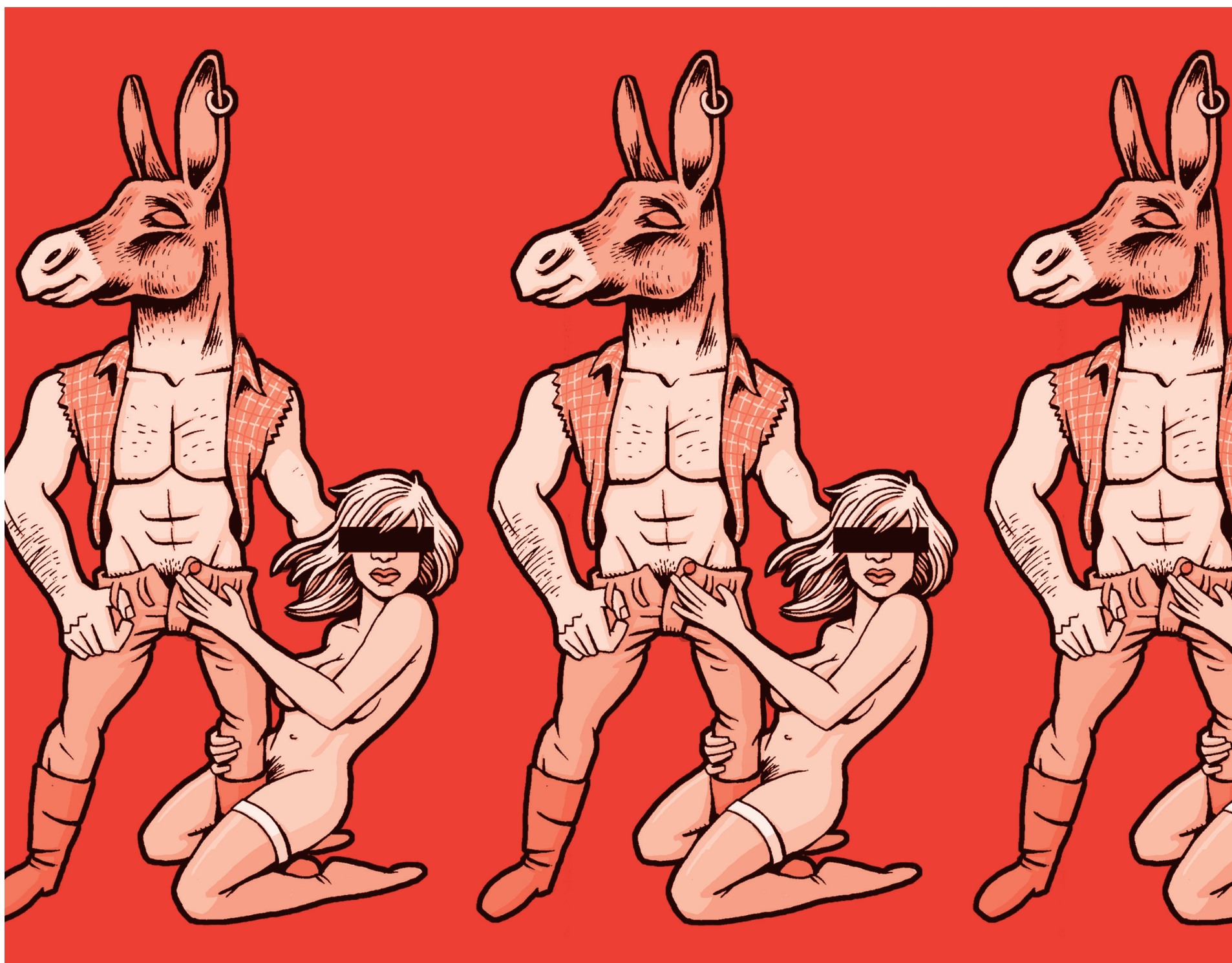
SHPËTIM SELMANI është anëtar dhe njëri ndër themeluesit e Teatrit Modern PO-PO në Ferizaj ndërsa më pas fillon studimet në Universitetin e Prishtinës në Fakultetin Filozofik-Sociologji ku është pak para diplom-i-mit dhe njëkohësisht i diplomuar në Fakultetin e Arteve-Aktrim ku është pak para diplomimit në shkallën e Masterit. Ka marrë pjesë në disa Festivale jashtë Kosovës, disa filma të metrazhit të gjatë dhe të shkurtër si dhe në shfaqje të ndryshme përfshirë pro-

jekte në kuadër të Teatrit Kombëtar të Kosovës. Shkruan drama, poezi dhe prozë. Ka marrë pjesë në disa Antologji poezish të autorëve të rinjë të letërsisë shqipe dhe disa poezi i janë përkthyer në gjuhën angleze, gjermane dhe serbe.

BOTIMET:
“Brenda Guacës” – Poezi, Shtëpia Botuese “Piramida” “Prishtinë”, 2006;
“T’qifsha n’ta” – Poezi, Prishtinë, Shtator 2011;
“Poezi” – Hutini Books, 2011, Prishtinë;

TOMISLAV MARKOVIC u lind nw vitin 1976. Ai wshtw poet, satirist, gazetar dhe antifashist. Jeton nw Beograd. Nw bashkwpunim me bordin e redaktorwve tw Betonit, ai ka redaktuar librat Srbija kao sprava (Serbia si mjet, 2007) dhe Antimemorandum-dum (V.B.Z., 2009). Ka botuar dy libra me poezi, dy me aforizma dhe njw libwr me tekste satirike Vreme smrti i rasonode (Koha pwr vdekje dhe argwtim, V.B.Z., 2009). Ai wshtw njwri nga redaktorwt e suplementit kulturor propagandistik Beton si dhe zvvvendws l Petar Lukovic nw portalin www.e-novine.com.

UTE FRIEDERICH (1984) studioi Filologji Gjermane dhe Angleze në Bonn dhe Aberdeen. Në vitin 2009, ajo përfundoi studimet e saj Master në Bonn. Tema e saj »Komik – Comic. Komische Elemente in den Texten Franz Kafkas und ihre bildliche Umsetzung in verschiedenen Comic-Adaptionen« (Shqip.: »Komik – Komikë. Elementet komike në veprat e Franz Kafkës dhe përkthimet e tyre në novelat grafike.«) u shpërblye me çmimin Roland-Faelske për filma komikë dhe të animuar. Ajo aktualisht punon në dizertacionin e saj mbi traumën, kujtesën dhe montazhin në veprat e W.G. Sebald dhe në një përgzjedhje të novelave grafike.

BORDERS OF POLITICS, THE BEGINNING OF PO-ETHICS

The border notion in the last years has been imposed as a political phenomenon and a realistic barrier in communication, travels, and political processes but also in literary and cultural exchange. During summer 2011, a political crisis broke out in border check-points in Jarinje and Brnjak and all the same, the unsuccessful negotiations between Pristina and Belgrade entered into a new phase of crisis. Despite that, in the last two years, the alternative literary groups from these centers conducted a whole series of sessions, tribunes and presentations of anthologies that were published as the first mutual translations after almost four decades of absence and after no wish whatsoever of transcending these imposed borders in communication. **polip** is of international character and its topic will be the deconstruction of the notion border, the transcending of blockades within ourselves, the ones that are more difficult to deconstruct than those which in the last months popped up on roads and bridges. **polip** will bring together authors from the Balkans, Albania, UK and Germany.

International literature festival **polip 2012** goes far beyond the frame of a literature festival and of a mere literary connection. It is about a wider understanding of peace building and trust concepts in a particularly traumatized region and in societies that agreed to separately live and heal their own traumas without an attempt to elaborate the traumatic past and without empathy for the Other.

Betoni si shtojcë u paraqit për herë të parë në qershor të vitit 2006 në të përditshmen beogradase Danas.

Ideja thelbësore, e cila qëndron pas kësaj iniciative, është qasja kritike karshi fenomeneve më të rëndësishme në kulturën dhe politikën tonë kulturore të vonshme dhe aktuale, të cilat drejtpërdrejt ndikojnë në mirëmbajtjen e modelit kulturor retroqytetar. **Betoni** përdor media në një mënyrë të re, provokative të komunikimit që shkakton reagime të një numri të madh grupesh të ndryshme shoqërore, duke sugjeruar tendenca të reja në zhvillimin shoqëror, politik e kulturor.

Janë botuar dy libra e që bazohen në tekstet nga shtojca: *Srbija kao sprava* (Serbia si mjet) (Dangraf, 2007) dhe *Antimemorandum-dum* (VBZ, 2009), ndërsa në qytetet e ndryshme në rajon janë organizuar një sërë tryezash të rrumbullakëta, promovimesh dhe diskutimesh, të cilat dalin nga praktika kritike dhe gazetare e **Betonit**.

Në vitet 2010, 2011 dhe 2012 **Betoni** ishte mysafir i Pannairit ndërkombëtar të librit në Lajpcig, ku publikut gjerman i prezantoi botime speciale në gjermanisht. Në pannairin e librit në Lajpcig (2011), **Betoni** ishte i pranishëm me projektin e dy antologjive nga Beogradi dhe Prishina. Projekti u realizua në bashkëpunim me Jeton Nezirajn dhe organizatën partnere Qendra Multimedia nga Prishtina. Antologjia *Nga Beogradi, me dashuri* u përkthye në shqip dhe u botua në Prishtinë, ndërsa antologjia *Iz Prištine, s ljubavlju* (Nga Prishtina, me dashuri) u përkthye në serbisht dhe u botua në Beograd. Pjesë nga të dy librat u përkthyen në gjermanisht dhe u botuan në edicionin special të **Betonit**. Këtë projekt në tërësi e ka mundësuar Rrjeti evropian për libra TRADUKI.

Në kuadër të Festivalit ndërkombëtar të letërsisë POLIP 2012, të cilin e organizon Qendra Multimedia nga Prishtina dhe KPZ Beton nga Beogradi, **Betoni** është zëdhënës zyrtar i POLIP-it ku paraqitet një përzgjedhje nga produksioni i të gjithë autorëve dhe autorëve të Festivalit, si dhe programi komplet.

Impresum

Lektura dhe korrektura
Arben Idrizi, Ragip Sylaj

Faqosja dhe dizajni
METAKLINIKA, Beograd

Ilustratorët
Christina Gransow 12
Jelle Kindt 2 (majtas)
Ester Vanhoutte 10
Lazar Bodrozha 1
Mathis Eckelmann 7
Mina Fina 2 (djathtas), 3, 6
Nadja 14
Neven Misaleviq 3
Nikolla Koraq 16
Zgjimi Elshani 4

polip – International Literature Festival
2nd Edition
11-13 May 2012
Prishtina

Organized by Qendra Multimedia, Prishtina
in cooperation with BETON, Belgrade

